

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY**

**LEXIKÁLNÍ STRÁNKA SOUČASNÉHO POLITICKÉHO
DISKURSU
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Veronika Vyletová

Specializace v pedagogice, obor Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Chýlová, PhD.

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 30. června 2016

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PaedDr. Heleně Chýlové, Ph.D. za odborné vedení, vstřícný přístup, ochotu a věnovaný čas. Rovněž děkuji za cenné rady a připomínky využité při zpracování bakalářské práce. Ráda bych poděkovala i své rodině za jejich podporu a trpělivost.

OBSAH

OBSAH	6
ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 PŘEDMĚT A CÍL ANALÝZY	9
1.2 METODY PRÁCE	9
1.3 HYPOTÉZY	10
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	11
2.1 KOMUNIKACE V POLITICE	11
2.1.1 Vymezení pojmu politika	11
2.1.2 Pojem diskurs	13
2.1.3 Politická komunikace a média	17
2.1.4 Jazyk politiky	19
2.1.5 Řeč mluvená a psaná	21
2.2 LEXIKÁLNÍ STRÁNKA DISKURSU	22
3 PRAKTICKÁ ČÁST	27
3.1 CHARAKTERISTIKA ANALYZOVANÉHO MATERIÁLU	27
3.1.1 Charakteristika prostředí politického diskursu	27
3.1.2 Účastníci politického diskursu	27
3.1.3 Témata politického diskursu	28
3.2 LEXIKÁLNÍ STRÁNKA SOUČASNÉHO POLITICKÉHO DISKURSU	28
3.2.1 Automatizované výrazy	28
3.2.1.1 Ustálené formulace	28
3.2.1.1.1 Lidové noviny	28
3.2.1.1.2 Mladá fronta dnes	29
3.2.1.1.3 Hospodářské noviny	30
3.2.2 Aktualizované výrazy	31
3.2.2.1 Obrazné pojmenování	31
3.2.2.1.1 Lidové noviny	31
3.2.2.1.2 Mladá fronta dnes	35
3.2.2.1.3 Hospodářské noviny	37
3.2.2.2 Synonymie	40
3.2.2.2.1 Lidové noviny	40
3.2.2.2.2 Mladá fronta dnes	41
3.2.2.2.3 Hospodářské noviny	43
3.2.2.3 Index opakování slov	44
3.2.2.3.1 Lidové noviny	44
3.2.2.3.2 Mladá fronta dnes	45
3.2.2.3.3 Hospodářské noviny	45
3.2.2.4 Vulgární výrazy	46
3.2.2.5 Zesílené vyjadřování	46
3.2.2.5.1 Lidové noviny	46
3.2.2.5.2 Mladá fronta dnes	47
3.2.2.5.3 Hospodářské noviny	48
3.2.2.6 Víceslovné lexémy jmenné	48
3.2.2.6.1 Lidové noviny	48
3.2.2.6.2 Mladá fronta dnes	49
3.2.2.6.3 Hospodářské noviny	49
3.2.3 Přejatá slova	51
3.2.3.1 Lidové noviny	51
3.2.3.2 Mladá fronta dnes	53

3.2.3.3 Hospodářské noviny	55
3.2.4 Módní výrazy	57
ZÁVĚR.....	58
RESUMÉ	61
SEZNAM LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	62
SEZNAM TEXTŮ.....	64
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Předmětem mé bakalářské práce je pokus o zhodnocení lexikální stránky současného politického diskursu, která je velice bohatá a neobyčejně výrazná. Téma jsem si zvolila především kvůli tomu, že mě osobně velice zajímal stav nynější podoby jazyka, a proto se zaměřuji na jazyk našich politiků. V dnešní době je tato vrstva jazyka součástí publicistického stylu a značně ovlivňuje aktuální podobu spisovného jazyka. Je tedy jedním z důležitých zdrojů jeho obohacování. S publicistickým stylem se pak setkáváme dennodenně v politických zprávách zahrnujících různá témata či informace o samotných politicích. Témata politického diskursu obsahují různorodé zprávy o problémech, které ovlivňují širokou veřejnost v idiolektu.

Zároveň se v politickém lexikonu projevují i moderní vývojové tendence, kdy část výrazů obohacuje spisovný jazyk a část rychle zaniká. Vývojové tendence označuji jako moderní, protože jsou nové z hlediska projevů a posunů v jejich chápání, což svědčí o tzv. synchronní dynamice jazyka.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 PŘEDMĚT A CÍL ANALÝZY

Bakalářská práce se věnuje lexikální stránce současného politického diskursu. Práce se dělí na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zaměříme na vymezení pojmu politika a s tím související vědu o politice či historii politiky. Dále objasníme pojem diskurs a celkovou politickou komunikaci, která má velice blízko k médiím. Nemůžeme nezmínit i jazyk politiky, specifika řeči mluvené či psané a nakonec obecně přiblížíme i lexikální stránku diskursu. Východiskem pro tuto část byla odborná literatura věnující se politice a jazyku politiky.

Cílem praktické části bylo shromáždit a následně analyzovat celou řadu politických textů dostupných na české politické scéně, které zahrnovaly projevy politických představitelů. Jednalo se hlavně o publicistické texty žurnalistů, jež se zabývají politickou scénou v nejčtenějších denících. Analýza vychází z tištěného jazykového zdroje, který byl nashromážděn v období 11. 11. 2015 – 25. 11. 2015. Jazykový materiál obsahuje celkem 30 výtisků nejčtenějších novinových deníků, jimiž jsou: Lidové noviny, Mladá fronta dnes a Hospodářské noviny. Praktická část, zahrnující analýzu jazykových prvků používaných v současné politické oblasti, se skládá ze dvou hlavních částí. První část čtenářům přiblíží charakteristiku analyzovaného materiálu, kde popisujeme politické prostředí, účastníky a témata. Druhá část s názvem *Lexikální stránka současného politického diskursu* zahrnuje jazykové prvky používané v politické oblasti.

1.2 METODY PRÁCE

V teoretické části jsme využívali zejména studijní metodu, zatímco v praktické části jsme používali metodu excerpce a obsahové analýzy. Prostředky jsme ověřovali ve *Slovníku spisovného jazyka českého* (dále jen SsJČ)¹ a ve *Slovníku spisovné češtiny* (dále jen SsČ)². Obrazná pojmenování jsme prověřili ve *Slovníku synonym a frazeologismů*³. Při výkladu přejatých lexémů jsme čerpali z *Českého etymologického slovníku*⁴. Sémantické posuny u přejatých slov jsou ověřeny v *Českém národním korpusu*⁵. V rámci obsahové (kvantitativní) analýzy jsme vyhledávali jednotlivé psané prvky. Prvním

¹ *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

² *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

³ BEČKA, Josef Václav. *Slovník synonym a frazeologismů*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Novinář, 1982. Knihovnička Novináře.

⁴ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.

⁵ *Český národní korpus* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

krokem bylo shromáždění dostatečného množství zdrojů a nastudování teoretických východisek. Druhým krokem byla analýza materiálu, tj. pročitání všech zdrojů. Třetím krokem byl přepis všech podkladů, který se dělil na soupis ustálených formulací typických pro politický diskurs a výklad lexikální stránky. Čtvrtým a zároveň posledním krokem byla syntéza analyzovaného materiálu.

1.3 HYPOTÉZY

V bakalářské práci jsme vycházeli z těchto předpokladů:

- očekáváme, že v jazykovém materiálu bude frekventovaně zastoupeno obrazné pojmenování jako prostředek aktualizace textu,
- vzhledem ke snaze o individualizaci projevu jednotlivých politiků předpokládáme, že se jejich vyjadřování bude lišit,
- domníváme se, že bude převažovat užití lexémů přejatých jako projev jazyka elity nad lexémy domácími,
- s ohledem na profesionalitu se v politickém vyjadřování nebudou vyskytovat žádné vulgární výrazy.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 KOMUNIKACE V POLITICE

2.1.1 VYMEZENÍ POJMU POLITIKA

Slovo politika je odvozené od pojmu *polis* (označení obce a hradiště). Ačkoliv je to obor, se kterým se setkáváme dennodenně, tak se těžko hledá odpověď na otázku, co pojem politika vůbec představuje. Řada průměrných občanů při položení této otázky zjistí, že odpověď neznají. Do jisté míry ji podají podle aktuální situace a společenské role. Hledání definice politiky je velice obtížné a svědčí to o tom, že je pojem vícestranný a variabilní (mění svou podobu v čase i místě). Různorodost závisí především na úhlu pohledu autora, tj. co se považuje ve složité politické struktuře za hlavní. Není proto divu, že se střetáváme s mnoha pojmy. Trojí základní pojetí uvádí Jaroslav BARTOŠEK⁶. Připomíná, že SSJČ definuje politiku jako „*činnost států, vlád, organizací i jednotlivců v oboru vnitřních nebo zahraničních vztahů a cíle i prostředky této činnosti*“, „*péči o záležitosti nějakého oboru (cenová politika, investiční, úvěrová, kádrová politika)*“, „*chytračení, vychytralost*“. V posledním významu můžeme hovořit o tzv. politikaření. Sám Václav Havel, jakožto uznávaný občan, politik a bývalý prezident, věřil v politiku, která by měla sloužit spoluobčanům, vyznačovat se mravností a snahou být založená na odpovědnosti každého politika. Jsou to činnosti spjaté s organizací a řízením celospolečenských procesů. Václav JANEČEK⁷ ve své publikaci zmiňuje názor představitele české sociologie I. A. Bláhy „*politika jako sociální činnost, která má za úkol upravovat sociální prostředí tak, aby lidé mohli co nejlépe projevovat své potřeby a zájmy*“. Politika je stálým procesem tvorby rozhodnutí, podpory i odporu. Musí umět včas a dobře reagovat na požadavky, které přicházejí z různého odvětví společnosti. Mnozí autoři se však shodují v jedné definici, kterou je v podstatě úsilí o moc (mocenská soutěž, použití moci a strategií). Důležitou roli v politice představuje stát, který je chápán jako nejvyšší politický útvar. Zjednodušeně řečeno, pojetí politiky je prakticky v technologii moci a to převažuje u všech států, tj. úsilí o získání a uplatnění rozhodující moci ve výkonném odvětví. Stát musí mít moc i autoritu, aby mohl plnit svoji funkci.

⁶ BARTOŠEK, Jaroslav. *Jazyk současné české politiky: pro posluchače sociologie, žurnalistiky a bohemistiky FF UP*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1993, 60 s.

⁷ JANEČEK, Václav. *Úvod do politologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996, 126 s. ISBN 80-7041-553-3.

„Stát, který nemůže potlačit či odrazit násilnou výzvu své moci, není suverénní. Státní moc je také konečnou instancí v řešení konfliktů.“⁸ Politickou činnost bychom definovali jako náročnou, protože musí zastávat nepřetržité úsilí o příští budoucnost, kterou ovlivní její rozhodnutí. Boje, které vznikají při získávání a udržování moci, jsou velikým problémem politiky.⁹

Za zmínku však ještě stojí objasnění dvou termínů, prvním je politický proces. Procesem rozumíme složitou aktivitu, jejímž výsledkem jsou rozhodnutí závazná pro společnost prostřednictvím součinnosti politických struktur (politické strany, zájmové skupiny, vláda, soudnictví a legislativa). Politika je interakcí těchto komponent při volbě vládců, při utváření právních norem, apod. Procesem rozumíme určitý systém, který zastává propojené soubory funkcí. Připomeňme si, že jak skupiny, tak jednotlivci se ho mohou účastnit podle jisté šablony, příkladem by byly zprostředkované články, politické strany a sdělovací prostředky, které stojí na pomezí lidí a vládních stoupců. Nejviditelnějším aspektem je činnost formálně legálních organizací, jimiž jsou: volby jako prostředek, volené zákonodárné sbory, exekutiva a soudnictví. Druhým termínem je politická kultura, která představuje zejména psychologické dimenze. Obsahuje hodnoty, postoje, ideály, tradice, víry a normy. Politická kultura je všechno, co nás obklopuje, ovlivňuje a není to součástí přírody, nýbrž výsledek lidské činnosti. Můžeme jí chápat jako paměť ve vědomí týkající se minulosti.¹⁰

Politika a politický proces je objektem zkoumání politologie. Jde o vědu o politice mající určitý soubor názorů a představ. Vyznačuje se tím, že se v ní vyskytuje objekt zkoumání i metody, které využívá. Politologie je poměrně „mladý“ obor, který se vyvinul na přelomu 19. a 20. století. Samozřejmě vznikla v odlišné podobě na našem kontinentě oproti jinému. Na našem území to byla věda o státě jako mocenském nástroji i jeho funkcí. V USA byla spíše deskriptivně orientovaná a šlo o přesné zjištění či analyzování základních faktorů politických jevů, za to v Evropě se jednalo o vědu pouze vysvětlující obsah i kvalitu těchto jevů. Evropská politická věda spíše jen dlouho „filozofovala“. Pokud půjdeme ještě trochu do hloubky, tak se nemůžeme nezmínit o tom, že v USA se jednalo o politiku, kteří se věnovali přímo požadovanému studiu (měli patřičné vzdělání). Zatímco

⁸ HANÍK, F.: Společnost a moc. Rukopis. Olomouc - Zlín, 1967

⁹ BARTOŠEK, Jaroslav. *Jazyk současné české politiky: pro posluchače sociologie, žurnalistiky a bohemistiky FF UP*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1993, 60 s.

¹⁰ JANEČEK, Václav. *Úvod do politologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996, 126 s. ISBN 80-7041-553-3.

u nás se objevovali jedinci, kteří skýtali různorodost vzdělání. Jednalo se hlavně o historiky, právníky a případně i ekonomy.

Historicky je politika chápána různě, vznikají nové názory a pohledy. Říká se, že charakteristickým rysem je její „věčná honba za upřesněním předmětu vlastního zkoumání“¹¹. Samotný lexém politika není jen nahodilý, ale dalo by se hovořit o volbě podle konkrétního přístupu k problematice. Soudobá politologie je posledním výsledkem vývojového procesu, tím chceme říci, že nevznikla hned v této podobě. Úkolem soudobé politologie je pomoci řešit společenské konflikty. Je vhodné upozornit na známé teoretiky minulosti – Max Weber, Raymond Aron, Maurice Duverger a Georges Vedel. Podle Maxe Webera je politika úsilím skupin i jednotlivců o účast na moci či snaha rozdělit si moc mezi státy nebo mezi sebou uvnitř státu. Raymond Aron poukazuje na politologii jako studium vztahů na jedné straně mezi autoritou a na druhé mezi skupinou a jednotlivci. Dále jde v podstatě o studium hierarchie moci, která se vytváří ve všech společnostech. Maurice Duverger a Georges Vedel zastávají obdobný názor, že politologie je věda o moci, vládnutí a o autoritě.¹²

2.1.2 POJEM DISKURS

Termín diskurs získal speciální významy již po roce 1960 díky teoriím diskursu Michaela Foucaulta, ale doposud neexistuje jednoznačné vymezení. Už v dávné antice se objevili významní filozofové Aristoteles, Sokrates i Platón, kteří jsou spojeni s tímto pojmem. Termín vznikl z latinského *discurrere* (rozbíhat se, promlouvat) a dnes se jím označuje rozhovor, rozprava, rozmluva, pojednání a způsob, jak jazykový projev popsat a vysvětlit. Je vhodné upozornit na to, že francouzská lingvistika ho vyjadřuje jako řeč i text nebo kontext závislosti na konkrétní situaci. Do diskursního oběhu vstoupí jen malá část z toho všeho, co bylo pronášeno. Obsah musí projít jakýmsi vyloučením a zředěním, proto „*kdokoli nemůže kdykoli jakkoli mluvit o čemkoli*“¹³. Celková problematika diskursu se stala předmětem mnohostranného zkoumání různých oborů, které se zabývají především rolemi a funkcemi člověka. Pozornost se ze strany badatelů zaměřuje na individuální rysy řečnického stylu. Celkový souhrn definic má však společné východisko.

¹¹ MÜLLER, Adolf. *Úvod do vědy o politice*. 1. vyd. Praha: Lunarion, 1991, 117 s. ISBN 80-901031-0-3.

¹² KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0290-4.

¹³ Článek – *Literárněvědný text jako diskurz, velké vyprávění a výkon moci?* – v odborném periodiku, MATONOHA, Jan.

V současnosti je mnoho pojetí diskursu, ale ve všech se vyskytují následující společné rysy:

- schopnost přenášet informace (význam se vytváří v průběhu interpretační a stylizační činnosti autora i příjemce textu),
- koherence jednotlivých složek (výpovědi, slova) - soudružnost smyslová, formálními jazykovými prostředky vyjádřená,
- situačnost (vymezení vztahu k sociálně, generačně a názorově vymezenému auditoriu; zasazení do konkrétního prostředí),
- intertextovost (jedná se o návaznost na jiné texty, objevuje se výrazně v diskurzech orientovaných polemicky či diskusně),
- institucionálnost (prvkem je přítomnost - očekávanost - konstantních vlastností textu; jedná se o vázanost na určitý způsob organizace vztahů mezi skupinou či jednotlivci v rámci dané instituce).¹⁴

Tyto rysy se mohou shrnout do jedné zastřešující definice, tzn. obsahově, tematicky a jazykově vymezené, sociálně institucionalizované a situačně zasazené formě textu. Termín označuje skupinu výpovědí, výroků i formulací, které poskytuje jazyk o určitém druhu vědění v určité společnosti. Pravidla jsou určitým předpisem či normou a i zde se pochopitelně vyskytují. Výpovědi se řídí určitými podmíněnými pravidly, která se objevují při řešení určitého tématu a mohou být předem odmítnuty či vyloučeny. Pravidla však nemusí být dána jednoznačně a navždy. Vliv na změnu pravidel má i křížení promluv, tj. různé diskursy se mohou překrývat. Mění se v závislosti na diskursivní praxi a produkování výpovědí. Politika se vyznačuje na rozdíl od jiného odvětví převažujícím diskursním charakterem, tj. určitý text obsahující atribut (vymezený vztah k funkci a prostředí). Řečové činnosti mají svůj základ v četné politické aktivitě, a proto je to výrazné jazykové působení. Už to není jen prostředek komunikace, ale i komponent politické sféry. Diskurs je text s určitým atributem, tedy přesně vymezeným vztahem k určitému prostředí a funkci. V komunikaci existuje nesčetné množství diskursů na různých úrovních. Rozlišujeme diskurs teologický, konzervativní, politický, ideologický, socialistický nebo diskurs politiků, lékařů a manažerů. Dále existuje diskurs dialogický

¹⁴ ČMEJRKOVÁ, Světa (ed.) a Jana HOFFMANNOVÁ (ed.). *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3.

a monologický, improvizovaný a připravený, soukromý a veřejný. Podle hlavní funkce rozlišujeme diskurs zpravodajský, odborný, umělecký či přesvědčovací, podle stylových postupů zase vyprávěcí, popisný a úvahový. V teorii možných světů se rozlišuje diskurs s rámcem reálným či fiktivním. Politický diskurs se uskutečňuje prostřednictvím polemiky, otevřeného dopisu, individuálního veřejného projevu, debaty, mediálního sdělení, apod. Každý z těchto typů lze zkoumat z hlediska specifických nebo individuálních vlastností. V lidském životě se stále opakují ustálené typy diskursů, zejména proto, že základní schopnost osob tkví v komunikaci prostřednictvím symbolů. „*Ustálenost podob diskursu, tendence k automatizaci při výběru a uspořádání jazykových prostředků na jedné straně komunikaci usnadňuje, na druhé straně ji ovšem také ohrožuje tím, že individuální akty sdělení a porozumění nutí sklouzávat ke stereotypům, ztrácet jejich původní jedinečnost a smysluplnost.*“¹⁵ Člověk se stává právoplatným členem skupiny odborníků jen tehdy, pokud si osvojí její diskurs. Důležitým předpokladem žádoucí interpretace je schopnost uvědomit si zvláštnosti a podmínky diskursu, protože lexikální jednotky nabývají odlišných nebo nových významů podle toho, v jakém typu diskursu se jich užívá. Neobyčejným příkladem vytváření řečových stereotypů je jazyk politické manipulace. Jedná se o snahu autora přivést adresáta (skupinu posluchačů) k názoru, který se neshoduje s jeho vlastním názorem. Cílem je činnost adresáta, která přináší užitek autorovi. Světla ČMEJRKOVÁ uvádí ve své publikaci¹⁶ cíle politické manipulace podle Edelmana:

1. vytváření představy, že auditorium politického diskursu určuje a ovlivňuje správný směr aktivit,
2. vytváření obrazu nepřítele, tj. skutečnosti, že někteří lidé či skupiny správný směr ohrožují,
3. podpora názoru, že politický představitel (i strana) vystupují v zájmu auditoria (hlavní starosti jsou stejné se starostmi občana),
4. zdůrazňování názorové jednoty mezi politickým vůdcem (i stranou) a auditoriem (zde je vysoký výskyt zájmena *my*).

Pluralita diskursů nastoluje otázku, jaké jsou vzájemné vztahy mezi vůdcem a auditoriem. Částečně na ni odpovídá oblast krásné literatury (autoři děl jsou součástí kulturního dědictví, ale jsou i vzorem). Z krásné literatury se vědomí obecných míst rozšířilo na celou sféru jazykové komunikace, například: metaforika politického diskursu

¹⁵ ČMEJRKOVÁ, Světla (ed.) a Jana HOFFMANNOVÁ (ed.). *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3.

¹⁶ Tamtéž (str. 21)

poznávaná renesancí (místa vycházející z bible), antickou mytologií i počítačovou technologií. Již na počátku devadesátých let se začal rozšiřovat repertoár lexikálních výrazů. Jejich řetězec vedl k tomu, že komunikační akt se stal dialogem. Svět byl doslova zahlcen poznatky, teoriemi, představami a ideologiemi. Diskurs se proto označuje určitým mnohohlasím (polyfonií - redukce cizí řeči, intonační rozlišení). „*Vedle reálných dialogů interakčních, vznikajících při setkání dvou nebo více mluvčích a založených na fyzickém (písemném, častěji ovšem mluveném) kontaktu mezi účastníky komunikačního aktu, tak existují ještě dialogy intertextové, jejichž hloubková struktura je v podstatě střídáním (většinou implicitních) otázek a odpovědí formulovaných jediným mluvčím. Tuto skutečnost pak potvrzuje častý výskyt některých spojek a spojovacích výrazů na počátku samostatných výpovědí, v češtině např. takže, no, ale apod.*”¹⁷ Jde o kontextualizaci diskursu (písemná podoba obdobná jako předmluva či věnování, které naznačují příslušnost diskursu k určitému žánru). Co se týče bachtinovské dialogičnosti (vnitřní polyfonie diskursu) je třeba dále rozlišovat interdiskurzivitu (příslušnost diskursu k určitému typu nebo žánru) a vlastní intertextualitu (vymezuje se jako soubor explicitních a implicitních vztahů). Díky těmto vztahům vstupuje jeden diskurs do druhého např. jako odkaz nebo citace.¹⁸

Politický diskurs se stal jedním z témat obnoveného zájmu o rétoriku. Metodologie navazuje na staré tradice antické rétoriky, zvláště na oblast, která se věnovala logické a jazykové výstavbě řeči poradních. Jedná se o výstupy na veřejném zasedání, kde řečníci recitují svůj projev na různá témata. Rétorika jako obor výrazně ovlivnila evropskou kulturu i vzdělanost. Návrat ke klasické rétorice přináší až druhá polovina 20. století. „*Inspirací pro moderní stylistiku a teorii komunikace se stává oblast rétoriky zvaná elocutio, v níž se soustřeďují poznatky soustředěné na výběr a uspořádání jazykových prostředků v textu, na polaritu jejich aktualizace a automatizace, na problematiku obrazného vyjadřování prostřednictvím tropů a figur.*”¹⁹ Oproti stylistice jako neutrálního textu se rétorickým textem rozumí záměrné uspořádání souboru odchylek. Obecnou povahu dokládala skutečnost, že se uplatňovala vzájemná blízkost prostředků řečnického i uměleckého stylu. Kromě klasické rétoriky se šířila tzv. nová rétorika (neorétorika), která se úzce pojila s teorií argumentace. Proces argumentace se jednoznačně váže na povahu diskursu a vytváří se podle toho, jde-li o politický, vědecký, odborný či běžný diskurs.

¹⁷ ČMEJRKOVÁ, Světa (ed.) a Jana HOFFMANNOVÁ (ed.). *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3. (str. 23)

¹⁸ Tamtéž (str. 17–25)

¹⁹ Tamtéž (str. 26)

Argumentace také zdůrazňuje explicitní a implicitní dialogickou povahu diskursu (v nichž se střetávají protikladná tvrzení).²⁰

Na počátku jsme zmiňovali teoretika diskursu Michela Foucaulta, jehož práce měly veliký vliv na pozdější teoretiky, třeba J. Nekvapila. Podle Foucaulta jsou diskursy produkty určité organizace společnosti, v nichž se objevuje symbolický řád. Jazyk se mu jeví jako znakový systém, který nevyjadřuje jevy reálného světa bezprostředně. Má schopnost sloužit produkovaní významů, které lidé spojují s dnešním světem. Čím jsou zakotvenější v produkovaném aktu, tím více nesou podobu aktualizujících se schémat. Nástrojem analýzy těchto schémat jsou pojmy jako návaznost motivů, rámce a scénáře. Tyto nástroje vyvolají u čtenáře/posluchače mobilizaci znalostí a schopnost konkretizovat naznačené textové implikace. Je důležité ještě poznamenat vztah politického diskursu k jiným diskursům, konkrétně s masmédií. Podrobněji se tomu budeme věnovat v následující kapitole 2.1.3.²¹

2.1.3 POLITICKÁ KOMUNIKACE A MÉDIA

V současné společnosti hraje mediální diskurs velice důležitou roli. Stejně jako politika má také obrovskou moc, která ovlivňuje veliké množství lidí. Proto je žádoucí zahrnout toto téma k teoretickým východiskům. Politologové i lingvisté zastávají názor, že politická realita je konstruována diskursem. Novináři hrají roli tzv. prostředníka mezi politiky a laickou veřejností. Prostředníkem jsou z toho důvodu, že laická veřejnost není v přímém kontaktu s vládou, a proto nemůže aktuálně sledovat veškeré politické procesy (hlavně ty rozhodovací, které mají vliv na společenský život). Sledování aktuálního dění je zprostředkováno skrze média a novináře. Politici obvykle oslovují občany (širokou veřejnost) zejména prostřednictvím médií, která nás v mnohých ohledech ovlivňují a mohou s námi dokonale manipulovat.

Sociální komunikaci a jazyk chápeme jako soubor technologických postupů. Výchova k mediální gramotnosti je tzv. výcvikem k sebeobraně proti účinkům sociální komunikace. Výchova především usiluje o to, aby jedinci měli pod kontrolou svůj podíl na masmediální komunikaci. *„Efektivní, produktivní mediální výchovu je třeba zakládat na*

²⁰ ČMEJRKOVÁ, Světa (ed.) a Jana HOFFMANNOVÁ (ed.). *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3. (str. 25–32)

²¹ Tamtéž (str. 19–20)

poznávání, pochopování a zvládání povahy řečové komunikace, reálného fungování řeči, verbálního chování a textové komunikace v naší každodenní praxi."²²

Pochopení vztahu mezi politikou a médií tkví v základech konceptu veřejné komunikace, který dokládá, že vazba či provázanost těchto dvou jevů je velice těsná a vzájemná. Komunikace je nedílnou součástí společnosti, pokud se v ní nenachází, ztrácí svoji hodnotu i obsah. Jedná se o pojitko většiny společnosti. „*Politická komunikace je přednostně spojena s mezilidskou, verbální a masovou komunikací. Podstatné rovněž je, že výměna zpráv musí mít vliv na vztah k politickému systému.*“²³ Díky politické komunikaci dochází k výměně symbolů a sdělení, které mají markantní vliv na fungování politického systému. Důležité je, že se jedná o komunikaci v rámci tzv. makropolitických systémů, nikoli o rodinné či jiné vztahy. Faktem je, že neexistuje absolutní bod pro koncept politické komunikace, od kterého bychom s jasnou platností určili, zda komunikace má či nemá politickou hodnotu. Politická komunikace se dostala do popředí zájmu politologů v době, kdy se ve volebních kampaních začala vyskytovat masová média. V souvislosti s tím vznikaly různé výzkumy, které se zaměřovaly na vzájemnou souhru těchto dvou elementů, což vyústilo k zavedení nového termínu (předmětu zájmu) *mediální diskurs*. Celkově lze shrnout, že si komunikace v rámci politického konceptu hledá cestu do politologických studií pomalu, protože hlavním předmětem jejího zájmu jsou výstupy a nikoli otázka sdělení o sobě. Až v šedesátých letech se Karl W. Deutsch chopil otázky, že komunikace je základním a rozhodujícím prvkem, tj. ovlivňuje fungování politického systému. Vycházel z poznatků, které nabízela kybernetika, a vypracoval tezi: koncept politického systému jako systému uvědomění si sebe sama. Jeho názorem bylo to, že hlavní sítí, která propojuje celý systém, jsou informační kanály. Výsledky jeho prací dokládají snahu přiblížit se realitě každodenní politické praxe. Karl W. Deutsch tvrdí, že právě komunikační kanály a informační síť jsou nejzávažnějšími prvky pro proces řízení. Dalším důležitým přístupem bylo ustoupení od jednoznačného spojení politiky s mocí. Uvádí, že se *moc* jako základní koncept příliš nehodí, protože nevystihuje normální a každodenní politický proces. Ačkoliv jsou jeho studie doposud považovány za nejkompexnější, tak se nestaly základem obsáhlých analýz. Přesto je pokládáme za počátek delšího zájmu o politickou komunikaci. „*Politickou komunikaci lze tedy dnes vymezit jako veškeré symbolické interakce*

²² BÍNA, Daniel. *Texty, média a edukace: studie k teorii jazyka, komunikace a mediální gramotnosti*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2011. ISBN 978-80-87510-05-6.

²³ JIRÁK, Jan (ed.) a Blanka ŘÍCHOVÁ (ed.). *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 163 s. ISBN 8024601826.

odehrávající se ve společnosti na makropolitické úrovni (nebo veškeré symbolické interakce, které tyto procesy ovlivňují) a přispívající k rozhodování, popřípadě výkonu či distribuci moci."²⁴ Lze říci, že takové procesy mohou ve společnosti jen stěží fungovat bez přispění a dominance masových médií. Výklady masové komunikace se zabývají vztahem mezi politickou sférou a médii. Výzkumy se věnují čtyřem oblastem, kterými jsou: vliv vlády na masová média, vládní informační systém zahrnující různé kanály komunikace, dopad masových médií na vládu a masově mediální zpravodajství. Oblasti zastřešují všechna témata vyskytující se v souvislosti s jejich vztahem. Vědci, kteří se věnovali výzkumu, hovoří vedle mediokracie²⁵ také o videokracii. Usilují o vypátrání podstaty moci médií a věří, že *moc* je zahrnutá i ve sdělení. Předpokládají, že *moc* je příčinou toho, proč jsou média tolik přitažlivá pro politickou elitu, a proto lze média využít i k ovládnutí mysli. Postupně se však prosazovaly úvahy o nadbytečném přeceňování role médií. Mnozí autoři „konstatují, že současnému stavu nejlépe vyhovuje pojmenování medializace (místo *moc médií* spíše *moc zprostředkování*), neboť politické instituce jsou stále více závislé na masových médiích a formované ve svých projevech masovými médii, nicméně si zachovávají vládu nad politickými procesy a funkcemi".²⁶ Charakteristikou medializace je, že ztrácí svou autonomii a v hlavních funkcích se stává doslova závislou na médiích. Zásadní je, že není určována médii, ale utváří se na základě spojitosti s nimi.

2.1.4 JAZYK POLITIKY

V současnosti je důležité to, jak se konkrétní sdělení řekne, a proto má jazyk politiky obrovskou sílu, která se projevuje v různých oblastech. Běžné pojetí řečové komunikace obsahuje tzv. myšlenkové názory. Jedním ze základních předsudků pojetí je *obrazová teorie jazyka*, která je často zpochybňována. Již v prvním století chápal Quintilianus řeč nejen jako zobrazování, nýbrž jako sílu. Rétorika je podle něj síla, která přesvědčuje. Rétorika je soustava návodů k účinnému sdělování. Pronikají do ní úvahy filozofů i myslitelů zabývajících se jazykovým i literárním stylem. „*Rétorika učí, jak sestavovat texty, ale také jak textům současným i starým rozumět, jak pochopit normy, které utvářejí proces jazykové stylizace – přestává být jazykem o jazyce výhradně jen veřejných projevů, mění se v metajazyk vývojových etap kultury jako celku a stává se*

²⁴ JIRÁK, Jan (ed.) a Blanka ŘÍCHOVÁ (ed.). *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 163 s. ISBN 8024601826.

²⁵ V doslovném překladu se jedná o vládu médií. Míní se jím skutečnost, že hromadné sdělovací prostředky (masmédia) mají významný vliv na společenské dění, který občas přerůstá nejen v ambici, ale i schopnost formovat či deformovat události na politické scéně. Jako by média měla opravdu „moc“.

²⁶ JIRÁK, Jan (ed.) a Blanka ŘÍCHOVÁ (ed.). *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 163 s. ISBN 8024601826. (str. 17)

klíčem k interpretaci textů a dorozumívacích aktivit."²⁷ Hlavním úkolem rétoriky je více ukazovat jazyk i řeč v reálnějším světle než samotné obrazové pojetí. Z hlediska performativnosti jazyka jsou mluvení, slova i celé věty mnohem složitější než jak vypadaly na základě obrazového pojetí. Jazyk je performativní, protože skutečnost nezobrazuje, ale vytváří. V jiné perspektivě se objevuje filozofické vyjádření, že *svět je udělán z jazyka*.²⁸

Základní znaky současného jazyka jsou pozorovány v textech, které byly někým analyzovány a sloužily pro výzkum jazyka politiky. Veškeré znaky jsou až příliš specifické, nicméně správnost politických textů je perfektní z hlediska tvaroslovného, syntaktického i fonologického. S ohledem na veškeré výzkumy politici používají především neutrální podobu spisovného jazyka. Doslova se naučili skvěle vyjadřovat při setkání, které je každodenní i nepřipravené. Hbitě si připraví text na aktuální téma a s dokonalou přesností a srozumitelností jej také přečtou. Občas se vyskytnou případy, kdy projev obsahuje samá výplňková slova. Značné charakteristické rysy má současný politický jazyk převážně ve slovní zásobě, kompozici komunikátů a tematice. Mluvčí uplatňují hlavně slohově příznakovou slovní zásobu a výběr tématu volí podle politického záměru. U slohotvorných činitelů je významným rysem persvazivnost (snaha získat adresáta pro sebe a tím odrovnat oponenta). Tato snaha má dnes charakter rafinovanosti a zvyšující se intenzivitu, s čímž souvisí politická manipulace, která byla přiblížena v kapitole 2.1.2 (Pojem diskurs). Jazyk politiky je provázen objektivitou nebo zaujatostí autora. Politici často předpokládají, že je jejich jazyk kultivovanější než jazyk reklam. Z určitého úhlu pohledu se jazyk politiky sbližuje s jazykem reklamy i náboženského řečnictví.²⁹

Užitečným konceptem pro pozorování jsou domény (soubor sociálních situací). Politici (i strany) mezi sebou vedou dialogy, které se spojují v doménách koalice či opozice. Doménou se rozumí parlament, zastupitelstvo, komise, rady nebo kluby. Za politický dialog se považuje i komunikace v hospodě, na dovolené i při rodinném setkání, ale jen tehdy, pokud se debatuje výhradně o politice. Úroveň komunikace je dána obrovskou zkušeností s nepřipraveným projevem a odbornými znalostmi. Řada politiků si

²⁷ KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. Vyd. 2. (přepřac.). Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0659-1.

²⁸ BÍNA, Daniel. *Texty, média a edukace: studie k teorii jazyka, komunikace a mediální gramotnosti*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2011. ISBN 978-80-87510-05-6.

²⁹ BARTOŠEK, Jaroslav. *Jazyk současné české politiky: pro posluchače sociologie, žurnalistiky a bohemistiky FF UP*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1993, 60 s.

udržuje svoji osobitost, a proto je lexikální stránka opravdu pestrá. Cílem politického projevu je snaha zagitovat nesouhlasícího oponenta.³⁰

2.1.5 ŘEČ MLUVENÁ A PSANÁ

Jazyk je systém znaků fungující jako výměna a vyrovnání obsahů v lidském vědomí. Oproti jazyku stojí řeč, která je pojímána jako schopnost využití a ztvárnění jazyka. Zásadním protikladem v realizaci jazyka je řeč mluvená nebo psaná, kde se uplatňuje primární řečotvorný faktor. „*Jazykem se dorozumíváme o společnosti, o přírodě, o jevech fiktivních, ireálných, o realitě virtuální i jazyce samém, zatímco řeč se projevuje vždy za určitých komunikačních situací, tj. situací daných široce chápaným vztahem mezi všemi účastníky a složkami komunikačních aktů.*”³¹ Způsob využití jazyka je označován jako vyjadřování nebo jako mluva. Mluva se dále dělí podle komunikační situace i sociálního prostředí (městská, profesní, apod.). Komunikační situace je dána subjektivními a objektivními faktory. Mezi ty objektivní patří čas, prostor a kód, kdežto k subjektivním řadíme zejména věk, vzdělání, pohlaví, povolání a jazykové zkušenosti. Kromě komunikační situace sem náleží i termíny jako jsou komunikační záměr (trasa, kterou se pozoruje dosažení komunikačního cíle), komunikační strategie (metody při sledování cesty) a komunikační efekt (nahlížíme na něj po komunikační události).³²

Jazykový projev je realizován na základě soustavy znaků mluvených nebo psaných. Protiklad mluvenosti x psanosti má dominantní postavení nad ostatními slohovými protiklady. Rozdíl mezi psanou a mluvenou řečí je dán způsobem realizace komunikátu. Mluvený projev je v zásadě o něco jednodušší, neboť poskytuje rychlou a okamžitou reakci, která je nenáročná a snadná. Povoluje užití dynamiky řeči, intonace a dochází k častému výskytu improvizace. Zajímavostí je, že jedinečnost stylu odpovídá hojnosti různých strukturních útvarů (obecná čeština, dialekty, apod.). „*Rysy mluvenostní, tj. rysy společné mluveným projevům, byly poznány dříve zejména v souvislosti s výzkumem nářeční syntaxe, až později v souvislosti s teorií komunikace po rozboru jiných zaznamenaných mluvených textů.*”³³ Přestože je mluvená řeč v současnosti populární, tak se objevují nedostatky v jazykové kultuře mluveného slova. Zřídka se povede vytvořit

³⁰ DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 292 s. ISBN 80-200-0617-6.

³¹ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, 342 s. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.

³² Tamtéž (str. 15–17)

³³ Tamtéž (str. 155)

ideální komunikační situaci, těžké je uchovávat záznamy a pořizovat přepisy, pracně se i zaznamenávala intonace, tempo či dynamika.³⁴

Druhou variantou je řeč psaná zpřístupňující opakované nahlédnutí do připraveného, přehledného a pečlivě propracovaného projevu, i když jeho realizace je na počátku velice namáhavá. Ačkoliv je mnohost stylů vysoká, tak odpovídá vesměs jen spisovnému jazyku. V psaném projevu jsou vždy určité grafické jednotky, jejichž platnost je dána principem zápisu, který jazyk užívá. Psaný projev je svou podstatou nadčasový a celospolečenský, můžeme jej studovat i daleko do minulosti. Kvality psaného projevu byly zejména dříve v centru zájmu společnosti uživatelů, podle nich se často hodnotila úroveň vzdělanosti člověka. Základní rysy psané řeči ztvárňuje jazyková teorie, kde dochází vždy po určité době k větším změnám zásad psaní, které si uživatelé uvědomují a zaujímají k nim stanovisko. Psaný projev je v kulturním okruhu vázán kodifikací či standardizací prvků, které se v něm pokládají za náležité. Platí zde jistá pravidla, která jsou sepsaná v závazných příručkách, jimiž jsou *Pravidla českého pravopisu*. Všechny mluvnice jsou realizovány na základě dokumentace psané řeči. O psanou řeč je v dnešní době skvěle pečováno, proto je její hodnota tak vysoká, a je i tzv. vizitkou občana. Produkce textu je u mluvených projevů formována především spontánností a kontaktovostí, zatímco psaný projev je v zásadě kontaktem na dálku, který je obvykle připravený. Nicméně v dnešní době v soukromé psané komunikaci stále více roste podíl nepřilíš připravených psaných textů při posílání SMS zpráv nebo při komunikaci na internetových sítích.³⁵

2.2 LEXIKÁLNÍ STRÁNKA DISKURSU

V politickém lexikonu se projevují moderní vývojové tendence, které jsou nové z hlediska projevů a posunů v chápání. Upevňují se především dvě hlavní tendence, demokratizační a intelektualizační. Alois Jedlička vymezil, že „*tendence k demokratizaci se projevuje v působení (běžně) mluveného jazyka na jazyk spisovný, uplatňováním těch prvků ve spisovné normě, které jsou shodné s prostředky jazyka běžně mluveného*“.³⁶ Intelektualizační tendence je pro něj jev protikladný, který se může projevovat různými způsoby, například: dochází ke zvyšování množství termínů a zároveň některé termíny

³⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, 342 s. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3. (str. 154–163)

³⁵ Tamtéž (str. 154–155)

³⁶ L. Janovec, *K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině*, Naše řeč 90, 2007, s. 57-66

přecházejí z odborného prostředí do jiných komunikačních sfér, tj. do publicistiky a běžného vyjadřování většiny nositelů jazyka.

Současný politický diskurs obsahuje specifické jednotky slovní zásoby, které jsou velice rozmanité. Styl psaných textů lze označit stylem žurnalistickým, pro který se vyvinul specifický a objektivní styl publicistický. Vzhledem k tematické mnohotvárnosti je nesmírně bohatý na jazykové prostředky. Jeho těžiště spočívá ve zpravodajských útvarech, kde se ukazuje výrazná dynamičnost. Z hlediska stylové vrstvy vykazují publicistické projevy dvoupólové členění. Jedna skupina prostředků vypadá jako stálá a neměnná. Jedná se o automatizaci jazykového vyjadřování, tj. ustálené a stereotypně se opakující obraty, které se užívají téměř mechanicky. Na druhé straně se objevuje obměňování stabilizovaných výrazových prostředků, které jsou výrazně proměnné. Nakonec dochází i k tzv. aktualizaci vyjádření, tj. ke vzniku nových prostředků. Vývoj stylu pak dokazuje proces, kdy stálé výrazy přechází v proměnné a naopak. Shrňme, že „z tohoto aspektu se hlavní typy výrazových prostředků žurnalistiky psané i mluvené jeví jako: 1. prostředky automatizované a automatizující se, 2. prostředky stylové aktualizace, resp. aktivizace“³⁷. Nelze však předpokládat ostré rozhranění mezi nimi.³⁸

Lexikální stránku reprezentují expresivní, neurčité, a nepřímé pojmenování (metafora, metonymie, synekdocha), ale i výrazy cizí a slova módní, která pravděpodobně souvisí s homonymií původních tvarů, a během krátké doby u nich můžeme zaznamenat nárůst frekvence. Promluvy s politickým obsahem jsou od předešlých let výrazně jiné. Zahrnují výrazy nové, ale i staré, které se vracejí (mohou nabývat i nových významů). Ke změně dochází i ve frekvenci slov a slovních spojení. Nová metaforika se projevila zvláště ve frazeologii, kde se nejvíce uplatňuje nepůvodní spojení, které je chápáno jako kalk z anglické publicistiky. Jedná se o anglicismy, jež mají obrovský vliv na podobu současné češtiny. V oficiálních projevech se projevuje zejména metaforičnost a expresivita. Politici se odlišují převážně v používání termínů spojených s jejich činností. Pokud jde o pravou nebo levou pozici v politickém systému, tak se v celku shodují. Obecně však lze zmínit, že se po jazyku jednoznačně poznají. Rádi užívají vazby s všeobecným podmětem. Příkladem je titulek „Co nám zdraží?“ ve smyslu oni neboli ti nahoře. Rozdíl je snad jen v tom, že v rozmezí poslední dekády desetiletí se politici snaží jednoznačně definovat pojmy. Je důležité se také ohlédnout i na spisovnost a nespisovnost. Zejména dochází k míšení

³⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, 342 s. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.

³⁸ Tamtéž (str. 206–213)

spisovných i obecně českých výrazů, tento případ se vyskytuje převážně v projevech do mikrofonu na zasedání zastupitelstva. Zajímavé je, že se objevuje i míšení nespisovných znaků se znaky knižními. Politický diskurs se všeobecně pohybuje na velmi dobré úrovni, projevy jsou totiž skvěle připravené. V případě, že si politik nemůže projev dopředu připravit a je vystaven útoku moderátorových otázek, tak lze konstatovat, že tzv. političtí velikáni usedají k diskuzi s vysokým sebevědomím a doslova se ničeho nezaleknou. Na otázky reagují ihned s přesvědčivým výrazem a jejich vyjadřování je naprosto bezproblémové či bezchybné, ale i tito velikáni často neudrží své emoce na uzdě a díky tomu zazní i nějaký ten nespisovný výraz.³⁹

Lexikální systém se donedávna zdál být chaotický a obrovský, protože zastupoval snad všechny jednotky jazyka. Dříve převládaly hlavně charakteristiky jednoho typu, šlo většinou o jakýsi složitý systém slov. Lexikální systém lze pojímat jako podmíněně vydělenou formální část z úplného jazykového systému, který spočívá v korelativním vztahu paradigmatických i syntagmatických prvků. Představa systému tkví v souboru všech hodnot veškerých lexémů. Seznam lexémů se označuje jako lexikální inventář. Je důležité zmínit, že úplný lexikon nelze zaznamenat do žádného slovníku. Lexikální zásoba vychází pouze z dostupných dat, zdrojem jsou pak moderní korpusy. Zkoumáním lexikální zásoby jazyka se zabývá lexikologie. Vztahy mezi jednotkami slovní zásoby jsou paradigmatické a syntagmatické. Paradigmatické se dělí podle formy na *homonyma* (slova se zdají být formálně stejná, ale jejich významy spolu nesouvisejí, často díky nim dochází k nedorozumění) a *paronyma* (slova spolu nemají nic společného, ale jsou si dokonale podobná, odlišnost se vyskytuje třeba jen určitým znakem). Podle významu se dělí na *synonyma* (slova, která různě znějí, ale mají stejný či podobný význam), *tautonyma* (slova existující v různých útvarech národního jazyka mající stejný význam) a *antonyma* (slova, která pojmenovávají významově protikladné skutečnosti). Syntagmatické vztahy zahrnují dialektismy, slova obecné češtiny, slangu či argotu. Podle stylových příznaků rozlišujeme kolokvialismy, termíny, slova knižní, publicismy a poetismy. Dobový příznak zahrnuje archaismy, historismy a neologismy. Vyjadřování emocí je spojené s *expresivitou* (tedy slova citově zabarvená), ke které řadíme *hypokoristika* (domácí slova), *eufemismy* (slova zjemnělá), *litotes* (popření opozita), *dysfemismy* (slova zhrubělá až hanlivá), *deminutiva* (zdrobněliny) a *ironii* (obrácení významu slova v opak). Podle původu se rozlišují slova

³⁹ DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 292 s. ISBN 80-200-0617-6.

domácí, přejatá a cizí (naplňují potřebu označení slova, které v domácí slovní zásobě chybí). Z hlediska četnosti užíváme víceslovné či jednoslovné lexémy, také existují slova jednoznačná (monosémie) a slova mnohoznačná (polysémie). Vícečlenné lexémy začleňují proces *univerbizace* (z dvouslovného pojmenování vznikne jednoslovné) a *multiverbizace* (z jednoslovného pojmenování utvoříme víceslovné). Změny významu z hlediska synchronního (tj. druhotný význam vznikne přenesením významu) zahrnují *metaforu* (přenesení významu na základě vnější souvislosti) a *metonymii* (přenesení významu na základě vnitřní souvislosti). K metafoře řadíme: *personifikaci* (věc nebo zvíře je nositel lidských činností) a *synestézii* (zaměňování smyslových vjemů). K metonymii patří ještě *konkretizace abstrakt* (původně názvy dějů a vlastností se přenesou na věci a místa) a *synekdochu* (pojmenování, které je založené na záměně celku a části nebo naopak). Celou strukturu doplňují slovní *hříčky/kalambúry* (vědomá záměna formy za formu jinou; zdrojem pro tvorbu jsou všechny jazykové roviny; má žertovnou i komickou formu), *kalky* (doslovné překlady), *nadávký* (negativní hodnocení adresáta), *kletby* (nepřímo adresované nadávky) i *frazémy* (nevětné spojení dvou substantiv), *slovesné frazémy* (frazém, jehož řídicí částí je sloveso) a *idiomy*.⁴⁰ Mezi další lexikální prostředky diskursu řadíme proces *determinologizace* (ztráta terminologické povahy slova zvláště tím, že se z odborné oblasti rozšíří do běžného užívání; opakem je terminologizace), *inkluzi* (vztah podřazenosti mezi třídami), *sousloví* (ustálené pojmenování ze dvou nebo více slov, sdružené pojmenování)⁴¹.

Lexikální stránka politických textů v publikaci⁴² Jaroslava BARTOŠKA souhrnně tvoří stylovou vrstvu zahrnující: obrazná pojmenování, expresivní či vulgární výrazy, neurčitě definovaná pojmenování, módní výrazy, okazionalizmy (výrazy příležitostné), paronyma sloužící politickému humoru, slova cizí, citátové výrazy, frekvence slov a index jejich opakování. Autor ve své knize analyzoval jazyk české politiky na základě vybraných textů z nejrozšířenějších českých deníků od roku 1991 do poloviny roku 1993. Obrazná pojmenování označil jako typický prostředek lexikální výstavby politických textů. Uvedl příklady jako: *hydra přežívajícího systému*, *scénář hospodářské reformy*, *ropný šok* či *spotřební koš*. Jejich užívání se stalo doslova módou. Expresivní pojmenování se v jazyce politiky stalo taktéž velice oblíbeným. Autor podotýká, že čtenější jsou samozřejmě expresiva hanlivá než pochvalná. Zmiňuje hned několik příkladů: *žvatlat*, *žvanil*, *pivař*,

⁴⁰ ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2010, 357 s. ISBN 978-80-7422-020-3.

⁴¹ *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

⁴² BARTOŠEK, Jaroslav. *Jazyk současné české politiky: pro posluchače sociologie, žurnalistiky a bohemistiky FF UP*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1993, 60 s.

blbosti, pošramotit, plaček, fňuky, přivandrovalec a mnoho dalších. Vulgární výrazy jsou pak spíše projevem politické nenávisti a jejich použití značí politickou nízkost. Vyskytují se proto zřídka a jsou typické zejména pro bulvární tisk. Specifickou oblast tvoří neurčitě definovaná pojmenování, která říkají příliš mnoho, a proto je jejich výklad mnohoznačný nebo protikladný. Za módní výrazy autor pokládá taková pojmenování, která přináší silná osobnost nebo autoritativní politická strana. Výrazy na krátkou dobu zahltí politické komunikáty. V době sběru materiálu šlo o tyto pojmy: *iniciovat, artikulovat, lokální, komunální*, apod. Otřelá či nekultivovaná pojmenování se označují za klišé. Výrazy příležitostné, tzv. „pro jedno použití“, autor nacházel především u tvůrčích politiků. Vybranými výrazy jsou: *omylník, dementník, temelit se, klobásník, pidistrana*, apod. Pokud jde o slova cizí, tak jejich výskyt byl v jazyce politiky opravdu četný. Politický slovník je nadměrně přesycen cizími lexémy, což autor opět dokládá několika příklady: *stratifikace* či *dumpingový dovoz*. Z hlediska analýzy má v jazyce politiky svoji hodnotu i frekvence slov či index jejich opakování.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 CHARAKTERISTIKA ANALYZOVANÉHO MATERIÁLU

Hlavním předmětem našeho zkoumání je oblast řeči psané, tj. novinové články zabývající se politickým diskursem, a proto předpokládáme i účast novinářů na těchto textech. Analýza zahrnuje doklady nejen z domácí, ale i zahraniční politiky. Jazykový zdroj obsahuje v první řadě deset výtisků Lidových novin od středy 11. 11. 2015 do středy 25. 11. 2015, kromě víkendů a dne 17. 11., kdy byl státní svátek. Noviny vykazují 124 dokladů ustálených formulací a 169 dokladů politických vyjádření. V druhé řadě zahrnuje devět výtisků Mladé fronty dnes od středy 11. 11. 2015 do středy 25. 11. 2015, kromě víkendů, dne 13. 11., který nebyl k dostání, a dne 17. 11., kdy byl státní svátek. V Mladé frontě dnes nacházíme 49 dokladů ustálených formulací a 152 politických komentářů. V třetí řadě vychází analýza z deseti výtisků Hospodářských novin od středy 11. 11. 2015 do čtvrtka 26. 11. 2015, kromě dne 17. 11., kdy byl státní svátek (středa 25. 11. nahrazena čtvrtéčným výtiskem). Jazykový zdroj činí 105 dokladů ustálených formulací a 240 dokladů politického projevu. Stručný nástin historie Lidových novin, Mladé fronty dnes a Hospodářských novin viz přílohy 1, 2, 3.

3.1.1 CHARAKTERISTIKA PROSTŘEDÍ POLITICKÉHO DISKURSU

Nejvíce textů z opatřených zdrojů se věnovalo tematicky aktuálním problémům, které se objevovaly v době shromáždění veškerého materiálu. S jazykem politiky jsme se nejčastěji setkali v podobě komentáře k tématu o přílivu migrantů do Evropy. Kauza o uprchlících byla mnohokrát zmiňovaná. Formálně nejfrekventovanější byl však rozhovor s novinářem a oficiální či živý projev samotného politického představitele, jehož základem je jednoznačně srozumitelná formulace sdělení.

3.1.2 ÚČASTNÍCI POLITICKÉHO DISKURSU

Práce zabývající se politickým diskursem zahrnuje prezidenty, senátory, poslance, premiéry, ministry, náměstky ministrů, náměstky hejtmanů, primátory, předsedy, místopředsedy, spolupředsedy, radní, šéfy, starosty či zastupitele. Nechyběl ani komentář eurokomisaře, eurotajemníka, europoslance, velvyslance či guvernéra. V materiálu se objevil i ředitel odboru odpadů pro ministerstvo životního prostředí a zástupce Mezinárodní organizace na ochranu lidských práv. Analýza nezahrnuje projevy mluvčích jednotlivých politických osobností.

Základem pro všechny účastníky politického diskursu je umění se orientovat v politickém prostředí, a proto musí dobře rozumět mnoha problémům či tématům, která se řeší. A zároveň musí prokázat schopnost převedení stručné a vystihující informace voličům (občanům). Předpokládá se způsobilost ke komunikaci na vyšší úrovni.

3.1.3 TÉMATA POLITICKÉHO DISKURSU

V době sběru materiálu se témata politického diskursu permanentně opakovala. Hlavními tématy byla jednoznačně migrační krize a teroristické útoky v Paříži. Samozřejmě se ve zdrojových textech objevilo i domácí politické dění, jež zahrnovalo témata o pražské Trojkoalici, o vedení radnice v Praze a s ní související výběr vhodných kandidátů, o kauze tunelování Českých drah, o zhodnocení nezaměstnanosti a témata o situaci neúspěšných voleb.

3.2 LEXIKÁLNÍ STRÁNKA SOUČASNÉHO POLITICKÉHO DISKURSU

3.2.1 AUTOMATIZOVANÉ VÝRAZY

3.2.1.1 Ustálené formulace

Vzhledem k tomu, že se jedná o ustálené formulace, blíže je nespecifikujeme a pouze je citujeme v abecedním pořadí.

3.2.1.1.1 Lidové noviny

- *dostat se do rozporu se zákonem* (LN, č. 263, 11. 11., str. 3/č. 265, 13. 11., str. 2)⁴³
- *někdo někomu hrozil* (LN, č. 264, 12. 11., str. 2)
- *ministerstvo chce omezit* (LN, č. 273, 24. 11., str. 2)
- *někdo kritizoval novelu* (LN, č. 274, 25. 11., str. 7)
- *mít politickou výhodu* (LN, č. 264, 12. 11., str. 10)
- *mít zvýšený politický zájem* (LN, č. 264, 12. 11., str. 4)
- *ministerstvo nabízí pomocnou ruku* (LN, č. 264, 12. 11., str. 3)
- *novela nebude schválena* (LN, č. 265, 13. 11., str. 2)
- *někdo obhájil funkci* (LN, č. 272, 23. 11., str. 5)
- *ministerstvo odhaduje* (LN, č. 263, 11. 11., str. 12)
- *ministerstvo odmítlo zákon* (LN, č. 263, 11. 11., str. 2)
- *osvojit si politický styl* (LN, č. 272, 23. 11., str. 7)
- *ovládat politické řemeslo* (LN, č. 263, 11. 11., str. 1)
- *pohybovat se na tenkém ledě* (LN, č. 264, 12. 11., str. 3)
- *ministerstvo poslalo novelu do sněmovny* (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)
- *pozvat někoho na kobereček* (LN, č. 264, 12. 11., str. 6)

⁴³ Ustálené formulace jsou řazeny abecedně na základě klíčového slova, které je ztučněné. U veškerých ustálených formulací ponecháváme původní pravopis.

- *někdo požádal o schůzku* (LN, č. 263, 11. 11., str. 1)
- *ministerstvo provedlo průzkum* (LN, č. 264, 12. 11., str. 1)
- *přejít do ofenzivy* (LN, č. 263, 11. 11., str. 1)
- *ministerstvo přichystalo novelu* (LN, č. 272, 23. 11., str. 13)
- *ministerstvo přiznalo podporu* (LN, č. 264, 12. 11., str. 2)
- *ministerstvo rozhodlo* (LN, č. 272, 23. 11., str. 1)
- *zákon se musí předělat* (LN, č. 272, 23. 11., str. 14)
- *ministerstvo se odvolává* (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)
- *zákon se vrací do sněmovny* (LN, č. 272, 23. 11., str. 11)
- *ministerstvo se zabývá kauzou* (LN, č. 272, 23. 11., str. 1)
- *někdo sestřelil něčí vládu* (LN, č. 263, 11. 11., str. 3)
- *někdo sklidil kritiku* (LN, č. 264, 12. 11., str. 1)
- *zákon vstoupil v platnost* (LN, č. 274, 25. 11., str. 7)
- *ministerstvo vyčlenilo finance* (LN, č. 265, 13. 11., str. 2)
- *vyjádřit podporu* (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)
- *ministerstvo vypsaló výběrové řízení* (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)
- *vytvořit koalici* (LN, č. 263, 11. 11., str. 3)
- *někdo vyzval někoho* (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)

Závěrem lze říci, že z hlediska ustálených formulací jednoznačně převažují výrazy, jejichž základem je sloveso, frekventovaně se setkáváme se slovesy následujícími: *hrozit*, *kritizovat*, *odhadovat*, *ovládat*, *přiznat*, *rozhodnout*, *vrátit se* či *vstoupit*. Dále se objevuje celá řada slovesných frazémů: *dostat se do rozporu*, *chtít omezit*, *vstoupit v platnost*, *sklidit kritiku*, apod.

3.2.1.1.2 Mladá fronta dnes

- *poslanci budou schvalovat* (MF, 24. 11., str. 2)
- *zákon čeká na čtení* (MF, 20. 11., str. 7)
- *jít do voleb* (MF, 11. 11., str. 2)
- *kandidovat za určitou stranu* (MF, 11. 11., str. 15)
- *koalice se rozpadla* (MF, 11. 11., str. 2)
- *mít politickou prioritu* (MF, 11. 11., str. 7)
- *návrh byl zamítnut* (MF, 24. 11., str. 2)
- *nominovat do voleb* (MF, 11. 11., str. 15)
- *vnitro odmítlo žádost* (MF, 12. 11., str. 2)
- *podat demisi* (MF, 12. 11., str. 11)
- *politici usilují o odvolání* (MF, 19. 11., str. 7)
- *vláda poslala novelu do Sněmovny* (MF, 19. 11., str. 7)
- *poslanci schválili* (MF, 24. 11., str. 7)
- *protlačit zákon Sněmovnou* (MF, 20. 11., str. 7)
- *ministerstvo přispělo na pomoc* (MF, 24. 11., str. 4)

- *parlament se sejde* (MF, 23. 11., str. 4)
- *udržet si vládu* (MF, 12. 11., str. 2)
- *vrátit návrh zpět* (MF, 24. 11., str. 7)
- *zákon vstoupil v platnost* (MF, 20. 11., str. 7)
- *poslanci a senátoři vyčlenili finance* (MF, 23. 11., str. 4)
- *ministerstvo vydalo doporučení* (MF, 24. 11., str. 4)
- *ministr vyzval někoho* (MF, 25. 11., str. 8)
- *ministerstvo zvolilo do čela* (MF, 16. 11., str. 11)

Základem převážné části ustálených formulací je sloveso (*schvalovat, čekat, kandidovat, odmítnout, přispět, vyzvat a zvolit*) či slovesný frazém (*návrh byl zamítnut*). Řada formulací se shodovala s výčtem v Lidových novinách: někdo *odmítl* něco, *zákon vstoupil v platnost*, někdo *vyčlenil* něco, někdo *vyzval* někoho, apod. Výskyt je shodný proto, že deníky obvykle píšou o stejných tématech.

3.2.1.1.3 Hospodářské noviny

- *vláda bude minimalizovat* (HN, č. 228, 26. 11., str. 1)
- *ministři budou jednat* (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 6)
- *ministerstvo čeká inflace* (HN, č. 226, 24. 11., str. 12)
- *ministři dohodili* (HN, č. 225, 23. 11., str. 1)
- *senátoři doporučili něco* (HN, č. 219, 12. 11., str. 5)
- *hnát politický souboj na ostří nože* (HN, č. 228, 26. 11., str. 9)
- *vláda chce motivovat* (HN, č. 228, 26. 11., str. 1)
- *strana chce vládnout* (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 3)
- *vláda jmenuje někoho* (HN, č. 228, 26. 11., str. 3)
- *koalice se rozpadla* (HN, č. 228, 26. 11., str. 5)
- *komise neschválila potřebné zákony* (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 3)
- *kritizovat novelu zákona* (HN, č. 225, 23. 11., str. 6)
- *novela má zakázat* (HN, č. 219, 12. 11., str. 5)
- *novelu musí podepsat prezident* (HN, č. 219, 12. 11., str. 3)
- *vláda musí projednat* (HN, č. 225, 23. 11., str. 4)
- *návrh prolomil mlčenlivost* (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 9)
- *poslanci navrhly něco* (HN, č. 228, 26. 11., str. 3)
- *ministerstvo nepotřebuje žádná opatření* (HN, č. 223, 19. 11., str. 6)
- *parlament neschválil* (HN, č. 218, 11. 11., str. 7)
- *odsoudit prezidenta* (HN, č. 226, 24. 11., str. 3)
- *ministr otevřel téma* (HN, č. 219, 12. 11., str. 3)
- *vláda padla* (HN, č. 218, 11. 11., str. 7)
- *novely počítají s něčím* (HN, č. 219, 12. 11., str. 4)
- *ministr podporuje někoho* (HN, č. 218, 11. 11., str. 4)
- *porušovat zákony* (HN, č. 226, 24. 11., str. 4)

- *vláda posílila finanční zdroje* (HN, č. 222, 18. 11., str. 3)
- *prezident jmenuje někoho* (HN, č. 218, 11. 11., str. 4)
- *prezident odstartuje jednání* (HN, č. 225, 23. 11., str. 1)
- *prezident se setkal s někým* (HN, č. 226, 24. 11., str. 7)
- *prezident ukončil něco* (HN, č. 226, 24. 11., str. 6)
- *předložit návrh* (HN, č. 228, 26. 11., str. 3)
- *rozpočet byl schválen* (HN, č. 228, 26. 11., str. 9)
- *parlament schválil* (HN, č. 223, 19. 11., str. 3), (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 11)
- *senátoři schválili* (HN, č. 219, 12. 11., str. 3)
- *vláda souhlasí s návrhem* (HN, č. 219, 12. 11., str. 7)
- *spadnout pod služební zákon* (HN, č. 219, 12. 11., str. 5)
- *parlament svolení nedal* (HN, č. 225, 23. 11., str. 1)
- *svrhnutí špatné vlády* (HN, č. 218, 11. 11., str. 8)
- *šířit nenávisť* (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 1)
- *ministerstvo vyčlení peníze* (HN, č. 223, 19. 11., str. 3), (HN, č. 219, 12. 11., str. 3)
- *novela zamrzla kvůli poslancům* (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 3)
- *změna zákona vstoupí v platnost* (HN, č. 219, 12. 11., str. 6)

Výrazně převažují výrazy, jejichž základem je sloveso, např. *čekat, doporučit, jmenovat, podporovat, schválit, vyčlenit*, apod. Stejně jako u předešlých deníků se i zde vyskytují slovesné frazémy: *má zakázat, musí podepsat* či *prolomit mlčenlivost*.

3.2.2 AKTUALIZOVANÉ VÝRAZY

U aktualizovaných výrazů uvádíme záměrně větší kontext než u výrazů automatizovaných. Užití dokladů budeme blíže specifikovat zejména proto, že jsou jedním z hlavních prostředků politického diskursu.

3.2.2.1 Obrazné pojmenování

Politický diskurs zahrnuje frekventovaně obrazná vyjádření, která jsou prostředkem k upoutání pozornosti čtenářů a slouží k oživení politického projevu. Podle našeho názoru je zařazení jednotlivých obrazných pojmenování k druhu v oblasti jazyka politiky velmi problematické, proto ponecháváme doklady v jedné kapitole bez rozlišení.

3.2.2.1.1 Lidové noviny

- *držet hladovku / vynutit něco hladovkou* (Milan Chovanec; viz příloha 4.12)⁴⁴

⁴⁴ U všech dokladů ponecháváme původní pravopis.

-
- *facka stávající evropské bezpečnosti a politice* (viz příloha 4.48)

Vyjádření ministra vnitra Milana Chovance (ČSSD) k události v Paříži. Samozřejmě nešlo o skutečnou facku, nýbrž o metaforické vyjádření.

- *finanční podpora plyne* (Vladimír Putin, ruský prezident; viz příloha 4.43)
- *jít do další rady* (viz příloha 4.3)

Jde o obrazné vyjádření Petra Štěpánka k tématu vedení Pražské radnice.

- *jsme připraveni převzít na svá bedra úkol* (Adam Bartoš, šéf Národní demokracie; viz příloha 4.39)
- *koalice působí dojmem chromé kachny* (viz příloha 4.4)

Do „pražské věci“ (vedení radnice) se vložil i premiér Bohuslav Sobotka, předseda ČSSD, který použil vyjádření přirovnané k chromé kachně. Otázkou však je, co tím pan Sobotka přesně myslel. Lze říci, že se jedná zejména o obrazné pojmenování situace v Praze, kdy rozpad Trojkoalice je přirovnáním k oné *chromé kachně*.

- *komise doufá* (eurokomisař Johannes Hahn; viz příloha 4.5)
- *materiál nejde přímo koncovému zákazníkovi* (viz příloha 4.36)

Odpověď ministra průmyslu Jana Mládky (ČSSD). V České republice neexistuje žádná možnost kontroly toho, jaký materiál přijde přímo na stavbu z firemních skladů bez mezičlánku v maloobchodě. Sloveso *jít* vyjadřuje v první řadě chůzi. Materiál jako neživá věc nemůže chodit, proto uvažujeme, že se jedná o personifikaci uzuální.

- *Nemáme křížové personální podmínky* (viz příloha 4.3)

Vyjádření Petra Štěpánka, předsedy zastupitelského klubu Trojkoalice, k tématu vedení radnice. Nechce se spokojit s možností, že podmínkou vedení radnice by byla výměna Matěje Stropnického za stranickou kolegyni Petru Kolínskou.

- *nezaměstnanost opět klesla a ČR se drží pod průměrem* (viz příloha 4.18)
- *podřízená půjčka* (viz příloha 4.6)

Vyjádření Petra Vokořála (ANO), primátora, k situaci odsunutí schválení koupě veletrhů. Půjčka, která je abstraktní, se nemůže podřídit, a proto se jedná o metonymii.

- *právní kancelář někoho zastupuje a rozhodčí soud řekl* (viz příloha 4.32)

Dan Ťok, ministr dopravy (ANO), se zlobil nad kauzou tunelování Českých drah. Nešetřil výrazy jako „nemorální“, „podjatost“ či „dojná kráva“. Celá věc je politicky velmi citlivá. V tomto případě bychom mohli uvažovat o záměně celku za část, protože někoho nezastupuje celá právní kancelář, ale jen konkrétní právníci. Stejně je tomu tak i v případě vyjádření *soud řekl*.

-
- *přišlo 1500 turkmenských bratrů a sester* (Ercan Topaca, guvernér provincie Hatay; viz příloha 4.47)

Zde se jedná o metaforické pojmenování sousedních obyvatel, kteří jsou označeni jako *bratři a sestry*.

- *schopný proniknout protiraketovým deštníkem* (viz příloha 4.15)

Vladimír Putin, prezident Ruska, pochvaluje systém schopný proniknout protiraketovým deštníkem, což označujeme jako metaforu.

- *slzy v našich duších a srdcích nebudeme utírat, slzy tam zůstanou navždy* (viz příloha 4.30)

Přímo ukázková metafora použitá Vladimírem Putinem, který popisoval teror v Paříži.

- *snaha oživit zkrachovalý dublinský systém* (Simone Petrová, spolupředsedkyně Zelených; viz příloha 4.14)
- *společnost neodsouvá na okraj* (Premiér Bohuslav Sobotka; viz příloha 4.31)
- *štěstí nepřinesete* (viz příloha 4.9)

Ministr Petr Kott. Opět se jedná o obrazné pojmenování, protože *štěstí* je abstraktní a nikdo ho nemůže někam či někomu přinést.

- *v zemědělství se pravidelně střídají roky hubené a tučné* (viz příloha 4.35)

Perfektní metafora Mariana Jurečka, ministra zemědělství (KDU-ČSL), k situaci, ve které zemědělci budou muset povinně přispívat do fondu. Smyslem pojmenování je rok, který nevydělává, a proto je hubený. Na druhou stranu může přijít rok, který bude naopak velice tučný, tj. bohatý na úrodu.

- *vláda má naši plnou podporu v krocích* (šéf ODS Petr Fiala; viz příloha 4.26)
- *země je hlavní baštou proti agresivním útokům západních velmocí* (viz příloha 4.38)

Nacházíme v dopisu ruskému velvyslanci napsaného třemi osobami: Sergej Kiselev, velvyslanec; Adam Bartoš, šéf Národní demokracie a Ladislav Zemánek, místopředseda národovců. Důležité je, že nejde o útok velmoci jako takové, ale lidí, kteří zastupují danou velmoc. Proto se jedná o synekdochu.

Výběr lexikálních prostředků, které vyplývají z analyzovaného textu, dokládá ohromnou mnohotvárnost a různorodost. Ukazují se zejména tradiční a stabilizovaná pojmenování, u kterých nacházíme jistou míru automatizace (*držet hladovku, podpora*

plyne). Zároveň se objevují i aktualizovaná pojmenování (*působit dojmem chromé kachny, střídají se roky hubené a tučné*).

3.2.2.1.2 Mladá fronta dnes

- *Blízký východ vysychá*, a proto se *Evropa musí stmelit* (viz příloha 5.4)

Petr Gazdík, místopředseda Sněmovny (STAN), přemýšlí nad migrační krizí. Jedná se o metaforu, protože Blízký východ ve skutečnosti nevysychá. Pokud jde o vyjádření, že se Evropa musí stmelit, tak jde o synekdochu, protože pan Gazdík měl na mysli jednotlivé evropské státy.

- *civilizace stojí na judaisticko-křesťanských kořenech* (Helena Langšádová, poslankyně; viz příloha 5.43)
- *Česko poskočilo o 20 procent* (viz příloha 5.11)

Robert Kaliňák, slovenský ministr vnitra, věří, že pokud by opravdu Česká republika poskočila o 20 procent a Slovensko jen o 19 procent, tak by mu to vůbec nevadilo. Sloveso *poskočit* je užito pro neživou věc, a proto se jedná o metaforu.

- *čínské firmy by investovaly do výstavby nových závodů* (viz příloha 5.10)

Jedná se o vyjádření ministra obchodu a průmyslu Jana Mládka (ČSSD). V Číně je obrovský počet firem a určitě nejde o všechny firmy v zemi, které by měly investovat, nýbrž jde jen o některé firmy.

- *do Evropy přichází stín* (viz příloha 5.28)

Zmiňuje premiér Bohuslav Sobotka jako důsledek migrační krize. Premiér se stal přeborníkem v častém používání obrazného pojmenování. Lexémem *stín* obrazně označuje všechny migranty.

- *Dublinský systém je mrtvý* (viz příloha 5.20)

Péter Szijjártó, šéf maďarské diplomacie, uvedl personifikaci, protože něco, co je neživé (dublinský systém), nemůže být nikdy mrtvé.

- *EU by se měla stydět* (viz příloha 5.23)

Benjamin Netanjahu, izraelský premiér, metaforicky přisuzuje lidskou emoci instituci (Evropské unii).

- *hněv se musí obrátit* (viz příloha 5.29)

Dodává premiér Bohuslav Sobotka v reakci na pařížský teror. Zdůrazňuje, že se hněv musí obrátit proti teroristům, nikoliv proti uprchlíkům.

-
- *je potřeba, aby Evropa bránila vnější hranice Schengenu* (viz příloha 5.32)

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu, zmínil, že Evropa musí bránit hranice Schengenu. Tento jev označujeme jako synekdochu, protože dochází k záměně celku (celá Evropa) za část (jednotlivé hranice států).

- *je to bodnutí do zad* (viz příloha 5.56)

Metaforické vyjádření prezidenta Ruska Vladimíra Putina. Z jiného úhlu pohledu bychom mohli uvažovat o synonymickém vyjádření pro zradu.

- *jsme ve válce proti terorismu* (viz příloha 5.41)

Francouzský prezident Francois Hollande irelevantně použil lexém *válka*. Ve skutečnosti se o válku jako takovou nejedná, proto vyjádření řadíme k obraznému pojmenování.

- *náboženské a etnické násilí vyhnalo uprchlíky* (premiér Bohuslav Sobotka; viz příloha 5.29)
- *názor nesmí být umlčován* (viz příloha 5.34)

Metaforický komentář Miloše Zemana, který se vyjadřoval k migrační krizi.

- *někdo by potřeboval k sobě dvě, tři rozbušky* (viz příloha 5.49)

Anonymní člen ODS zdůraznil, že Petr Fiala je fajn, ale potřeboval by k sobě dvě nebo tři *rozbušky*. Mínil tím nějaké rozehrávače. Nepotřebuje rozbušky nebo nějaké výbušniny, nýbrž specifické osoby, které by hrály zlé jedince, proto se jedná o metaforu.

- *obec by nabídla vlastníkovvi odkup* (viz příloha 5.8)

Zmiňuje Petr Vícha, senátor a primátor Bohumína. Jedná se o synekdochu, protože odkup nenabídne celá obec, ale jen obecní úřad jako dílčí instituce v čele se starostou.

- *stát hospodaří a vybírá daně* (Fico, slovenský premiér; viz příloha 5.12)
- *strach a panika nesmějí ovládnout naši mysl a naše srdce* (premiér Bohuslav Sobotka; viz příloha 5.37)

Jde o nejsilnější metaforu působící pozitivním dojmem na city.

- *TOP 09 si počká, až se klub rozpadne a potom s námi bude jednat* (Andrej Babiš, ministr financí; viz příloha 5.16)
- *výbor rozhoduje a své stanovisko nezmění* (Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09; viz příloha 5.15)
- *výkvět současné extrémistické scény* (viz příloha 5.35)

Jiří Dienstbier, ministr pro lidská práva, metaforicky pojmenoval nějakou osobu *výkvětem současné extrémistické scény*, případně by se mohlo jednat o přirovnání.

-
- *vzít spravedlnost do vlastních rukou* (Andrej Babiš, ministr financí; viz příloha 5.36)

Stejně jako Lidové noviny, tak i Mladá fronta dnes dokazuje, že se naši politici nebojí používat obrazná pojmenování. Z dosavadní analýzy je již známo, že v politickém diskursu výrazně převládají metafory, které jsou často aktualizované, např. *Blízký východ vysychá, do Evropy přichází stín, je to bodnutí do zad*, apod.

3.2.2.1.3 Hospodářské noviny

- *bude to klíč, dostupný jen soudním rozhodnutím* (viz příloha 6.56)

U Johna McCaina, amerického senátora, se vyskytlo homonymum (*klíč*). Lexém je použit ve významu řešení, nikoliv jako *klíč* k odemykání. Slova stejně vypadají, ale mají jiný význam.

- *francouzská policie jedná* (viz příloha 6.34)

V souvislosti s islámským terorismem řekl Petr Fiala, předseda ODS, že francouzská policie jedná. Nejedná však celá francouzská policie, ale část určitého oddělení, proto se jedná o synekdochu.

- *hlava tohoto státu bude podporovat extremistické pozice* (viz příloha 6.39)

O Miloši Zemanovi jako o hlavě státu, která bude něco podporovat, se vyjádřil Jiří Dienstbier, ministr pro lidská práva. Výrok „*hlava státu bude podporovat*“ je námi považován za obrazné pojmenování, ale jedná se i o synonymické použití lexému *prezident*.

- *je potřeba koukat i optikou národní bezpečnosti* (viz příloha 6.41)

Předseda Poslanecké sněmovny Hamáček použil přirovnání, protože klade důraz na pohled optikou/brýlemi, které představují národní bezpečnost.

- *jedna věc bije do očí* (viz příloha 6.2)

Premiér Bohuslav Sobotka jako již okázalý mluvčí ve svém projevu hovoří o údajné věci, která doslova bije do očí. Pokud něco *bije*, znamená to mlácení či bouchání. Premiér určitě neměl na mysli, že údajná věc někoho „mlátí“ do oka, nýbrž *věc* je něčím tak výrazná až alarmující, že upoutá naši pozornost.

- *jsou prostě chvíle, kdy už není možné mlčet, a je nutné říct, že císař nemá nové šaty* (viz příloha 6.59; Roman Váňa)
- *každá strana by si měla sednout do rady a nést odpovědnost* (Jiří Nouza; viz příloha 6.49)

-
- *měli bychom všichni táhnout za jeden provaz* (viz příloha 6.63)

Metaforické vyjádření Jaroslavy Jermanové místopředsedkyně sněmovny (ANO). Ve skutečnosti nikdo nebude táhnout za opravdový provaz.

- *mít připravenou mapu pro návrat do normalnosti* (viz příloha 6.17)

Paní Ewa Kopaczová použila metaforu, protože ve skutečnosti žádná mapa do normalnosti neexistuje.

- *mohou běžet základní funkce* (viz příloha 6.8)

Náměstek ministra financí Ondřej Závodský předpokládá, že od ledna mohou běžet základní funkce. Jedná se o metaforu ve smyslu *běžet* jako fungovat nikoliv utíkat.

- *NATO není zimní kabát, který si můžeme obléknout, když je nám chladno, a zapomenout na něj, jakmile přijde jaro* (viz příloha 6.7)

Přirovnání Andreje Kisky, slovenského prezidenta. NATO přirovnal k zimnímu kabátu, který si můžeme obléknout, když je nám chladno.

- *nová vláda nás zavede ze Západu na Východ* (viz příloha 6.17)

Ewa Kopaczová, polská premiérka (již odstoupující), přišla s názorem, že nás nová vláda zavede ze Západu na Východ. Z jednoho úhlu pohledu se může jednat o synekdochu, protože nás tam nezavede celá vláda, ale jen její část. Z druhého úhlu pohledu se jedná o metaforu, protože vláda nikoho ve skutečnosti nepovede z jednoho bodu do druhého, nýbrž je obrazně řečeno, že západní vláda bude podobná vládě východní.

- *od firem máme signály, že by na zvýhodněné úvěry slyšely* (viz příloha 6.15)

Náměstek ministerstva životního prostředí vyřkl, že ministerstvo má od firem údajně signály, že by na úvěry slyšely. Zde nacházíme rovnou dvě obrazná pojmenování. Jednak firma jako určitá organizace nemůže slyšet, jednak se nejedná o signály ve smyslu výstražného vysílání.

- *otevírat další kapitoly přístupových hovorů s Tureckem* (viz příloha 6.18; Miroslav Lajčák, slovenský ministr zahraničí)
- *ozývá se volání po nějakých jednoduchých řešeních* (viz příloha 6.54)

Rakouský kancléř Werner Faymann komentoval situaci s uprchlickou krizí. Nikdo ve skutečnosti nevolá, neboli nekřičí, pouze je obrazně zmíněno, že se lidé dožadují jistého řešení.

- *potřebujeme, aby Turecko začalo jednat* (viz příloha 6.21)

Synekdochu nacházíme u Bohuslava Sobotky hovořícího o Turecku, které by mělo začít jednat. Nemíní však celé Turecko, ale jen část jedinců nacházejících se ve vládě.

-
- *skrývat se za pláštěkem boje proti islámu* (viz příloha 6.46)

Jaroslav Foldyn přirovnává boj proti islámu k plášti, za kterým se skrývá vystoupení Miloše Zemana.

- *stát nemůže být dojná kráva* (viz příloha 6.42)

Dan Ťok, ministr dopravy, ve svém komentáři doslova zavtipkoval a přirovnal stát k dojně krávě.

- *stůjme za naším prezidentem* (viz příloha 6.44)

Metafora Marka Černocho. Nikdo nebude doopravdy stát za zády pana prezidenta, ale jedná se o snahu s ním souznít.

- *uprchlická vlna je jako lavina* (viz příloha 6.20)

Wolfgang Schauble, německý ministr financí, přirovnává uprchlickou vlnu k lavině. Mohlo by se též jednat o homonymum lexému *lavina* ve smyslu vysoký příliv a nikoliv záplava či sněhová lavina.

- *útok na lidské životy by slavil úspěch* (viz příloha 6.30)

Zmiňuje Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09. Něco (útok), co je abstraktní, nemůže *slavit*, jako například lidské bytosti.

- *už neležím na zádech, už lezu po čtyřech a snad se brzy postavím na nohy* (viz příloha 6.40)

Jaroslav Tvrdík, šéf kampaně ČSSD, metaforicky popisuje situaci neúspěšných voleb. Z výroku je zřejmé, že trochu přehání, ale je to jen kvůli tomu, že vše „dělá srdcem“ a s obrovským nasazením, proto prožívá porážku s velikými emocemi.

- *válka mezi premiérem a prezidentem se mi nelíbí* (viz příloha 6.63)

Uvedla Jaroslava Jermanová, místopředsedkyně sněmovny (ANO). Domníváme se, že se jedná o metaforu, protože ve skutečnosti mezi premiérem a panem prezidentem není doslova žádná *válka*, jen mají mezi sebou jisté rozpory, které jsou přirovnané k válce.

- *zasít strach z uprchlíků* (viz příloha 6.50)

Iain Levine, zástupce Mezinárodní organizace na ochranu lidských práv, zdůvodnil reakci na uprchlíky jako zasívání strachu. Jedná se o metaforické vyjádření, protože zasít můžeme například semínka, nikoliv to, co je abstraktní.

V Hospodářských novinách se vyskytovala řada aktualizovaných vyjádření, např. *skrývat se za pláštěkem boje proti islámu*, *stát nemůže být dojná kráva* nebo *uprchlická vlna je jako lavina*.

3.2.2.2 Synonymie

Z hlediska synonymie nás v některých případech zaujalo použití určitých lexémů, a proto bychom se nad jejich užitím krátce pozastavili.

3.2.2.2.1 Lidové noviny

- *banditi* (viz příloha 4.43)

Vladimír Putin označil teroristy tímto lexémem zřejmě proto, že se chtěl pojistit užitím věrohodnějšího lexému *bandita* ve významu člena lupičské bandy.

- *bašta* (viz příloha 4.38)

Adam Bartoš, šéf Národní demokracie a Ladislav Zemánek, místopředseda národovců napsali dopis ruskému velvyslanci (Sergej Kiselev), ve kterém hovoří o zemi, která je hlavní baštou proti agresivním útokům západních velmocí. Podle nich Rusko představuje poslední baštu tradičních hodnot, které zhýralá Evropská unie zavrhla. Lexém *bašta* je podle SSJČ a SSČ označený jako výraz expresivní i slangový a užívá se také v platnosti příslovce. Vyjádření, že země by měla být hlavní *baštou* proti agresivním útokům, znamená, že obydlí poskytuje nějakou obranu a vyznačuje se určitým opevněním. Autoři ozvláštnili svůj projev užitím tohoto lexému.

- *extremista* (viz příloha 4.28)

Lexém použil ve svém komentáři Milan Chovanec, ministr vnitra (ČSSD). Autor místo označení přívrženec či stoupenec (krajního řešení) použil spíše lexém *extremista*. Frekvence užívání slova *extremista* je zřejmě natolik vysoká, že výraz přívrženec je odsunut do pozadí, přičemž je význam v obou případech různý. *Extremista* je jedinec, který zastává extrémní názory, zatímco přívrženec, kterého autor mínil, je někdo, kdo je pouze někomu nakloněn.

- *koncipovat* (viz příloha 4.44)

Reakce Michala Uhla na vzniklé udání, že u sebe ubytoval nelegální běžence. Uvedl, že trestní oznámení bylo koncipováno špatně. Lexém *koncipovat* je použitý místo synonyma *plánovat*. Důvodem je zřejmě snaha být v projevu více originální a zvýšit úroveň svého projevu díky cizím synonymům.

- *negr* a *vetřelec* (viz příloha 4.39)

Adam Bartoš, šéf Národní demokracie, použil výrazy k označení uprchlíků z islámského státu. V případě lexému *negr* jde až o hanlivé vyjádření. Dokonce uvažujeme o rasistickém výrazu, který by se neměl ve veřejném projevu vůbec objevovat, zvláště pak v psaném komentáři politického představitele. *Vetřelcem* pak mínil migranta/uprchlíka.

-
- *nelegální běženci* (viz příloha 4.44)

V důsledku výzvy (znění výzvy: signatář petice proti xenofobii si má vzít uprchlíky domů) Miloše Zemana u sebe Michal Uhl, zastupitel Prahy 2 za zelené, ubytoval běžence. Tento čin se mu stal osudným, protože na něj přišlo udání. Michal Uhl je přesvědčen, že zákon neporušil, protože jednal na základě výzvy pana prezidenta. Sousloví *nelegální běženci* se v politickém lexikonu objevilo v souvislosti s migrační krizí.

- *rozvod* (viz příloha 4.2)

Lexém *rozvod* ve vyjádření pražského volebního lídra sociálních demokratů Miloslava Ludvíka nenaznačuje stav v manželství, pro který se lexém využívá. Pan Ludvík ho však použil v kontextu problematiky rozpadající se koalice. Zjednodušeně řečeno konstatoval, že se jedná o regulérní *rozvod* místo rozpad koalice.

- *uprchlíci* (viz příloha 4.44)

Prezident Miloš Zeman použil *uprchlíky* v souvislosti s tím, že každý signatář petice proti xenofobii si je má vzít domů.

Na závěr lze říci, že migrační krize přináší do povědomí jak politiků, tak čtenářské veřejnosti nová synonyma jako *běženci*, *uprchlíci*, *migranti* či *banditi*. Nejvíce zajímavý příklad z hlediska synonymie se nacházel u Adama Bartoše a Ladislava Zemánka, kteří v dopise hovořili o zemi, která je hlavní *baštou* proti agresivním útokům západních velmocí.

3.2.2.2.2 Mladá fronta dnes

- *akademický předseda a profesorské vedení* (viz příloha 5.49)

Petr Fiala bude obhajovat post předsedy ODS. Straníci už k němu hledají zlého muže, který akademickému předsedovi bude nahrávat, protože je vedení Petra Fialy prý moc profesorské. Takto označil vedení pana Fialy jeden ze členů ODS, který si vyžádal anonymitu. V celém vyjádření padly lexémy jako *akademický předseda* a *profesorské vedení*. Zřejmě narážel na jednoduché, stereotypní až moc kultivované vedení a skrytě by očekával, aby pan Fiala byl přeci jen trochu zlým mužem.

- *aktivista* (viz příloha 5.3)

Lexém *aktivista* použil šéf Pražské ČSSD Miloslav Ludvík. Za *aktivistu* by se dal považovat neobyčejně činný člen v nějaké organizaci. Měl by být tedy užitý k označení osoby, která je ve svých činech aktivní a jedná s vysokým nasazením, ovšem u pana Ludvíka pociťujeme ironické uplatnění lexému. *Aktivista* vyniká ve svěřených úkolech, ale pan Ludvík zmiňuje, že údajná osoba naopak není vůbec schopna tyto úkoly plnit.

-
- *běženec* (viz příloha 5.5)
 - *cizinec* (viz příloha 5.30)
 - *konkurenceschopnost* (viz příloha 5.18)

Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, použil kompozicí vzniklý lexém.

- *krize a válka* (viz příloha 5.6)

V současné době probíhající migrační krize se doslova stává rutinní používat lexémy *krize a válka*. Jedná se již o lexémy tematicky zakotvené.

- *kultivovaný politik* (viz příloha 5.50)
- *kultura vrahů a náboženské nenávisti* (viz příloha 5.31)

Synonymní označení pro islámský stát použité prezidentem Milošem Zemanem při projevu na Albertově.

- *migrace* (viz příloha 5.55)
- *migrant* (viz příloha 5.33)
- *parazitující populisté* (viz příloha 5.28)

Označení pro teroristy Bohuslavem Sobotkou. *Parazit* je označení pro organismus, který trvale či dočasně žije na úkor jiného hostitele. Proto pan Sobotka řekl, že teroristi parazitují/ulpívají na strachu lidí a doslova se tím živí. *Populisté* též jako označení pro teroristy. Populismus je určitý styl politiky, který usiluje o získání široké základny voličů údajnou ochranou zájmů prostých lidí proti různým ohrožením.

- *solárníci* (viz příloha 5.38)

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu (ČSSD), označil uživatele solární energie hovorovým lexémem *solárníci*. Z jazykového hlediska se jedná o slovtvornou aktualizaci.

- *spolufinancování* (viz příloha 5.40)

Václav Šlajs, hetman (ČSSD), použil kompozicí vzniklý lexém.

- *uprchlík* (viz příloha 5.7, 5.22, 5.28, 5.29 a 5.54)

Neutrální označení pro osoby, které opustily svoje území (uprchly). Lexém byl užívaný velmi frekventovaně spolu s dalšími synonymy, např. *migrant* nebo *běženec*.

- *vraždící fanatici* (viz příloha 5.29)

Označení pro teroristy Bohuslavem Sobotkou. Podle SSČ je *fanatik* člověk vášnivě zaujatý pro něco.

Teror v Paříži poznamenal opravdu celý národ, a proto témata teroristických útoků nesměla chybět ani v politickém diskursu. Politici používali synonymní lexémy jako *běženec*, *uprchlík*, *cizinec*, *migrant* či *migrace*. Z výčtu je již jasné, že ve spojení

s migrační či uprchlickou krizí se opakovaně používají synonyma *cizinec*, *běženec*, *uprchlík* nebo *migrant*. Premiér Bohuslav Sobotka pro teroristy použil i synonymum *parazitující populisté*. Politici zřídka kdy použijí i kompozicí vzniklé lexémy. Milanu Chovancovi, ministru vnitra, unikl parazitní výraz *prostě* (viz příloha 5.55).

3.2.2.2.3 Hospodářské noviny

- *daňoví ilumináti* (viz příloha 6.52)

Martin Janeček, šéf Finanční správy, použil lexém *daňoví ilumináti*. Iluminát je stoupenec nových myšlenek nebo člen tajné společnosti. Domníváme se, že jde o záměrné užití pro osoby, které vlastní tajné informace nepřístupné ostatním jedincům. Je patrná i autorova snaha užít cizí slovo ve spojení se slovem domácím tak, aby zaujal čtenáře.

- *elita* (viz příloha 6.12)

Bohuslav Sobotka zmínil, že ze Sýrie odcházejí *elity*. Lexém *elita* označuje výkvět, honoraci a smetánku, ale pan Sobotka použil lexém *elita* výhradně pro mladé lidi, hlavně muže, kteří odcházejí ze Sýrie, i když by měli v zemi zůstat a bojovat za ni.

- *fatální* (viz příloha 6.67)

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu, použil módní lexém *fatální*, mohl však klidně použít neutrální synonyma, např. osudný, nepříjemný či nešťastný.

- *kořist* (viz příloha 6.9)

Bohuslav Sobotka ve svém komentáři doufá v to, aby se migranti nestali *kořistí* obchodníků s lidmi. První, co nás napadne pod lexémem *kořist* je nějaký lup či úlovek věcí, ale zde se jedná o živé bytosti, které by se eventuálně mohly stát údajným úlovkem obchodníků.

- *neuspokojení hmyzoznalci a političtí zombii* (viz příloha 6.58)

Uvedl eurotajemník Tomáš Prouza. V tomto případě můžeme pouze spekulovat o tom, co měl autor na mysli.

- *odplata* (viz příloha 6.32)

Vladimír Putin, ruský prezident, použil neutrální lexém *odplata*, který s největší pravděpodobností zvolil proto, aby jeho vyjádření bylo odlišné. Užívá se spíše lexém pomsta. Z dostupných politických projevů Vladimíra Putina soudíme, že má mediálního poradce, který mu radí, jak se nejlépe vyjadřovat.

-
- *protivníci* (viz příloha 6.32)

V komentáři použil Vladimír Putin lexém *protivníci*. Pokud budeme hledat další synonyma k lexému *protivník*, můžeme uvažovat i o nějakém odpůrci či nepříteli, a proto si myslíme, že se jedná o teroristy. Autor použil neutrální výraz.

Sběr jazykových zdrojů pochází z doby, kdy začaly do Evropy přicházet proudy migrantů. Není proto divu, že politici používají ve vysoké míře synonyma k lexému *migrace/migrant*. S migrační krizí se často pojí synonyma jako *běženci* a *uprchlíci*. Ale i samotná migrační krize má mnoho synonym jako je třeba *migrační vlna*, *uprchlická krize* a mnoho dalších, nicméně v denním tisku se vyskytlo i synonymum *migrační tok*. Nejen migrační krize ovlivnila politický diskurs, ale i teroristický útok v Paříži, a proto se často používají k lexému *teroristický útok* synonyma: *teror*, *islámský terorismus* či *teroristické násilí*.

3.2.2.3 Index opakování slov

V některých dokladech se opakovala slova, nicméně v celkovém materiálu byl index opakování slov spíše ojedinělý.

3.2.2.3.1 Lidové noviny

- *Je zapotřebí tolerance vůči odlišným názorům, každý má právo ve svobodné společnosti názor vyjádřit, ale opačný názor nesmí být umlčován.* (viz příloha 4.29)

Prezident Miloš Zeman v komentáři k uprchlické krizi opakuje substantivum *názor*.

- *O nějaké celostátní akci jsme mluvili. Stalo se to, co se mělo stát stran nějaké míry soucítění, stalo se také to, co se mělo stát stran bezpečnostních rizik.* (viz příloha 4.25)

Martin Stropnický, ministr obrany (ANO), opakuje sloveso *stát se*.

- *Řekněme, že se chci věnovat dopravě. Ministra bych určitě nepřijal. Uvidíme, co přinese doba. Nevylučuji, že se dopravě budou věnovat na centrální úrovni, klidně ale i na té pražské. Jsem připraven v barvách sociální demokracie se tomuto tématu věnovat. Jsem připraven.* (viz příloha 4.11)

Ministr Karel Březina opakoval stejné fráze na začátku vět.

- *To tvrdí už tři roky a budou to bez důkazů tvrdit dál a když jim to dělá radost, ať si to tvrdí dál.* (viz příloha 4.10)

David Rath třikrát za sebou uvedl sloveso *tvrdit* (viz příloha 4.10).

3.2.2.3.2 Mladá fronta dnes

- *Je to téma, které by mělo **rezonovat** společnosti a **rezonovat** desítky let.* (viz příloha 5.55)

Milan Chovanec, ministr vnitra, opakoval infinitivní sloveso *rezonovat*.

- *Pokud máme v Listině základních práv a **svobod** zakotvenou **svobodu** vyznání, tak snad ta **svoboda** vyznání se týká i jednoho ze čtyř největších náboženství na světě – islámu. Doufám, že islám nebudeme ze **svobody** vyznání vylučovat.* (viz příloha 5.42)

Robert Pelikán, ministr spravedlnosti, opakuje substantivum *svoboda*.

- *Výběr **kandidáta** probíhá a nominaci pana Chaloupka nemohu vyloučit. Byl by to zajímavý **kandidát**.* (viz příloha 5.13)

Ještě přípustitelný doklad opakování slov se vyskytuje ve dvou po sobě následujících větách nacházejících se ve vyjádření Jana Michálka, předsedy OPAT.

3.2.2.3.3 Hospodářské noviny

- *Jste mistr slova. Dokážete mluvit **dlouho a dlouho**, přecházet z **tématu do tématu** a v podstatě **neříct vůbec nic**.* (viz příloha 6.22)

U Zdeňka Ondráčka, poslance KSČM, se objevil v jedné větě dvakrát lexém *dlouho* a *téma*.

- *Proti mezinárodnímu terorismu se nebojuje protesty ani demonstracemi, boj proti mezinárodnímu terorismu vyžaduje koordinovanou mezinárodní ozbrojenou akci.* (viz příloha 6.29)

U prezidenta Miloše Zemana se objevilo opakování víceslovného lexému v jedné větě a opakování substantiva *mezinárodní*.

- *Sorty zákazníků stejně existují, závisí to na právním systému, funkčnosti té které země a tak dále. A jestli to je **precedent**? Je to takový nezávazný **precedent**. Bud' si z toho něco soudce vezme, nebo ne.* (viz příloha 6.6)

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu, zopakoval lexém *precedent* ve dvou po sobě následujících větách. Z jazykového hlediska bychom mohli *precedent* považovat prostředkem determinologizace, která souvisí s procesem intelektualizace.

3.2.2.4 Vulgární výrazy

Z naší excerpce nemůžeme doložit žádné vulgární výrazy. Pravděpodobně je to způsobené tím, že jsme analyzovali tištěný materiál. V mluvené řeči se naopak vyskytuje celá řada vulgárních výrazů⁴⁵.

3.2.2.5 Zesílené vyjadřování

Řadíme sem komentáře, které působily zesíleně nebo naopak vtípně.

3.2.2.5.1 Lidové noviny

- *Nejednou jsem říkal a chci to zopakovat ještě jednou: nechystáme se nechat stáhnout do nějakých závodů ve zbrojení a už vůbec ne někoho dohánět a předhánět, ale prostě musíme dohnat to, co bylo zanedbáno...* (viz příloha 4.16)

U vyjádření Vladimíra Putina pocítujeme zdůraznění pomocí slovního záporu: *nejednou jsem říkal, chci to zopakovat, nechystáme se nenechat, už vůbec ne někoho dohánět a předhánět, musíme to dohnat*. Použil i parazitní výraz *prostě*.

- *Nemělo by to být tak, že na místo vlítnete sedmdesátkou a pak to ubrzdíte.* (viz příloha 4.41)

Petr Dolínek, pražský radní pro dopravu, použil hovorový výraz *vlítnout*, když apeloval na řidiče. SSČ povoluje užívání obou výrazů *vlétl* i *vlítl*, zatímco sloveso *vlítnout* není spisovné.

- *To nás vůbec nezajímá. Nemáme křížové personální podmínky, tím to pro nás končí. S nikým teď nic nekonzultujeme.* (viz příloha 4.3)

Zmíníme i důrazné vyjádření Petra Štěpánka, předsedy zastupitelského klubu Trojkoalice, který se nechtěl spokojit s možností, že podmínkou vedení radnice by byla výměna Matěje Stropnického za stranickou kolegyni Petru Kolínskou. U komentáře si všímáme, že autor uplatňuje inkluzi a navíc se vyjadřuje jedna osoba, která používá plurál místo singuláru.

- *zločinci* – teroristi (viz příloha 4.30)

Vladimír Putin, zvolil ve svém vyjádření raději potrestání *zločinců* místo potrestání teroristů. Jedná se o konotaci, protože čtenářům záměrně podsouvá výraz, který jednoznačně označuje osobu evokující ve čtenáři význam trestnosti. SSČ označuje zločince jako pachatele proti právnímu řádu. Zaznamenali jsme jev vypovídající o podchyceném komentáři. Pokud by Vladimír Putin použil slovo terorista, tak by jeho komentář mohl kdokoli napadnout.

⁴⁵ Porovnání s mluveným projevem z 13. 2. 2016 ve vysílání Frekvence 1: „Prezident je zasrané fašistické hovado, a až chcípne, tak se ožeru,“ citoval Miloš Zeman slova Tomáše Peszynského (zdroj: www.parlamentnilisty.cz)

3.2.2.5.2 Mladá fronta dnes

- *I když jsem dal tomu mladíkovi facku, byl jsem při tom vhodně oblečen* (viz příloha 5.19)

Vtipné vyjádření pronesl místopředseda TOP 09 Miroslav Kalousek, který v komentáři použil expresivní výraz *facka*. Šlo o situaci, kdy pan místopředseda byl kmotrem knihy o společenských pravidlech od Ladislava Špačka, jeho role se dokonale sloučila s tímto incidentem, kdy uštědřil facku drzému mladíkovi, ale nezapomněl na etiketu a dodal, že byl alespoň vhodně oblečen. V závěru pan Kalousek užil pasivum směřující ke knižnosti.

- *Kdo je paní Kleslová? Ona přece odešla a je jen členkou hnutí. Není ani můj soupeř. Jednou někdo napsal, že je moje pravá ruka, ale já mám jednu pravou ruku a to je ta moje.* (viz příloha 5.27)

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), se s úsměvem pozastavil nad situací, když někdo napsal, že paní Kleslová je jeho pravá ruka, ale on obranářsky dodal, že má přece jen jednu ruku a to tu svojí. V komentáři uplatňuje celou řadu zájmen (ona, můj, někdo, moje, já, to, ta, moje). Odkazuje na cizí mínění naznačující propracovanost textu takovým způsobem, aby text působil co nejvíce spontánně.

- *Mě nikdo nenaučí štěkat jako zlého psa, protože mi to není vlastní.* (viz příloha 5.49)

Vtipné vyjádření použil místopředseda ODS Petr Fiala, proto aby celkový dojem komentáře nadlehčil.

- *Obcházet a přesvědčovat nikoho nebudu* (viz příloha 5.52)

Komentář použil Jiří Junek, poslanec (KDU-ČSL), který se rozčiloval nad kauzou, ve které chtěl zrušit nulovou toleranci alkoholu pro cyklisty. Spoléhal se na to, že poslanci nebudou mít žádné doporučení, jak v kauze hlasovat. Pan Junek použil slovní zápor pro zdůraznění. Uplatnil tvar lexému *být* a k tomu ještě přidal neurčité zájmeno *nikdo*, které navozuje pocit, že v době komentování byl opravdu rozrušený.

- *Přál bych to každému zažít. Žádná teorie mezinárodních vztahů vás nenaučí to, co všechno umí Karel Schwarzenberg. Ať přijede do Španělska, Německa nebo Řecka, tak ho tam znají. On vám poví, jak se budou kteří představitelé chovat, všechno díky svým obrovským znalostem z minulosti ví.* (viz příloha 5.47)

Zaznamenali jsme jedno jediné vychválení. Autorem pochvaly je šéf expertního týmu pro zahraniční politiku Marek Ženíšek (TOP 09), který oceňoval Karla Schwarzenberga.

3.2.2.5.3 Hospodářské noviny

V tomto deníku se nevyskytlo žádné zesílené vyjádření.

3.2.2.6 Víceslovné lexémy jmenné

Na základě analýzy jednotlivých jazykových zdrojů lze říci, že se ve vysoké míře vyskytovaly víceslovné lexémy, jejichž základem je podstatné jméno, zatímco základem ustálených formulací je především sloveso. Nacházíme jak sousloví, tak volné spojení slov související s tématem.

3.2.2.6.1 Lidové noviny

- *dublinský systém* (viz příloha 4.14)
- *konkurzní správce* (viz příloha 4.22)
- *Kurdská otázka* (viz příloha 4.5)
- *legislativní proces* (viz příloha 4.42)
- *migrační krize* (viz příloha 4.12)

U posledního dokladu je možné uvažovat o neologismu, protože výraz se začal opakovaně objevovat až v souvislosti s migrací uprchlíků. Jedná se o nejfrekventovanější lexém.

- *nouzové zásoby* (viz příloha 4.22)
- *ochrana spotřebitele* (viz příloha 4.20)
- *onkologická péče* (viz příloha 4.21)
- *platná dohoda* (viz příloha 4.12)
- *pozemní operace* (viz příloha 4.48)
- *právní kancelář* (viz příloha 4.32)
- *právní nárok* (viz příloha 4.22)
- *právní podpora* (viz příloha 4.22)
- *právo veta* (viz příloha 4.48)
- *protiraketová obrana* (viz příloha 4.15)
- *rozhodčí doložka* (viz příloha 4.24)
- *rozhodčí řízení* (viz příloha 4.20)
- *soudní řízení* (viz příloha 4.24)
- *spotřebitelské právo* (viz příloha 4.20)
- *státní služba* (viz příloha 4.37)
- *trestní oznámení* (viz příloha 4.44)
- *válečný akt* (viz příloha 4.40)

-
- *vojenská technika* (viz příloha 4.13)
 - *zahraniční mise* (viz příloha 4.13)
 - *zpracovatelský průmysl* (viz příloha 4.19)

3.2.2.6.2 Mladá fronta dnes

- *cenové rozhodnutí* (viz příloha 5.38, 5.44 a 5.53)
- *dublinský systém* (viz příloha 5.20)
- *islamističtí radikálové* (viz příloha 5.29)

Víceslovný lexém *islámští radikálové* se objevil pouze jednou, více užíváno zejména substantivní synonymum *terorista*.

- *krajský výbor* (viz příloha 5.15)
- *migrační vlna* (viz příloha 5.4 a 5.28)
- *nadnárodní organizace* (viz příloha 5.51)
- *obnovitelné zdroje* (viz příloha 5.38)
- *ofenzivní plán* (viz příloha 5.55)
- *plánovací období* (viz příloha 5.40)
- *právní jistota* (viz příloha 5.53)
- *přísluhovač terorizmu* (viz příloha 5.56)
- *teroristický útok* (viz příloha 5.24)
- *uprchlická krize* (viz příloha 5.32)
- *úřední moc* (viz příloha 5.8)
- *vládní letka* (viz příloha 5.14)⁴⁶
- *volební kampaň* (viz příloha 5.6)

3.2.2.6.3 Hospodářské noviny

- *bojové operace* (viz příloha 6.32)
- *daňová správa* (viz příloha 6.51)
- *džihádistický terorismus* (viz příloha 6.47)
- *etický kodex* (viz příloha 6.13)
- *extremistické pozice* (viz příloha 6.39)
- *hejtmanský post* (viz příloha 6.4)
- *korupční aféry* (viz příloha 6.66)

⁴⁶ Označení pro letadlo sloužící výhradně vládním účelům.

-
- *krajský rozpočet* (viz příloha 6.65)
 - *liberální hnutí* (viz příloha 6.55)
 - *migrační krize* (viz příloha 6.18 a 6.19)
 - *migrační tlak* (viz příloha 6.21)
 - *ozbrojená akce* (viz příloha 6.29)
 - *ozbrojené síly* (viz příloha 6.11)
 - *ozbrojené složky* (viz příloha 6.36)
 - *politická korektnost* (viz příloha 6.19)
 - *poslanecký klub* (viz příloha 6.55)
 - *právní implikace* (viz příloha 6.62)
 - *právní systém* (viz příloha 6.6)
 - *převaděč lidí* (viz příloha 6.10)
 - *sociální demokracie* (viz příloha 6.57)
 - *soudní rozhodnutí* (viz příloha 6.56)
 - *spotřební daň* (viz příloha 6.53)
 - *tajná služba* (viz příloha 6.31)
 - *teroristický útok* (viz příloha 6.26 a 6.35)
 - *trestný čin* (viz příloha 6.37)
 - *turistický ruch* (viz příloha 6.64)
 - *uprchlická vlna* (viz příloha 6.20)
 - *veřejné zakázky* (viz příloha 6.25)
 - *vojenská technika* (viz příloha 6.11)
 - *volební právo* (viz příloha 6.3)

V souvislosti s terorem v Paříži došlo k tomu, že řada politiků domácích i zahraničních užívá spojení *migrační vlna*. Součástí teroristického útoku jsou například víceslovné lexémy: *přisluhovač terorizmu*, *teroristický útok*, *islamističtí radikálové* nebo *uprchlická krize*. Je možné též uvažovat o neologizujících sousloví, které se užívají téměř opakovaně. Za víceslovný lexém lze považovat i spojení *mediální politická debata* dokládající úzké a zároveň charakteristické spojení médií a politiky v dnešní době.

3.2.3 PŘEJATÁ SLOVA

Přejatá slova se v politickém diskursu vyskytují převážně v novém kontextu, a proto dochází k tzv. sémantickým posunům obvykle směrem ke generalizaci významu. Přejatá slova se stávají nositelem inovačních aktualizčních tendencí. Objevují se jak ve svém původním významu, tak i v novém.

3.2.3.1 Lidové noviny

- *demokracie* (viz příloha 4.31)

Vláda lidu, státní zřízení, kde vládní moc náleží lidu a je jimi vykonávána přímo nebo zprostředkovaně.

- *eskalace* (viz příloha 4.5)

Stupňování, stoupání či zvyšování úsilí.

- *ideologie* (viz příloha 4.38)

Soustava myšlenek, názorů, teorií i představ obvykle představující náhled na svět nebo společnost.

- *indicie* (viz příloha 4.34)

Jedná se o náznak, okolnost budící podezření či nepřímý důkaz.

- *inovace* (viz příloha 4.8)

Obnovení nebo zdokonalení.

- *insolvence* (viz příloha 4.21)

Platební neschopnosti.

- *koalice* (viz příloha 4.4 a 4.17)

Význam seskupení či sdružení dvou nebo více subjektů.

- *konsenzus* (viz příloha 4.42)

Shoda názorů, souhlas, společný postoj nebo součinnost.

- *kvóta* (viz příloha 4.44)

Stanovený počet či poměrný díl.

- *mandát* (viz příloha 4.27)

Plná moc, pověření nebo příkaz.

- *nehumánní* (viz příloha 4.14)

Synonymem je lexém nelidské.

- *prevence* (viz příloha 4.21)

Předcházení něčemu a ochrana před něčím.

-
- *priorita* (viz příloha 4.21)

Prvenství a prvotnost.

- *realizace* (viz příloha 4.8)

Uskutečnění a provedení.

- *registrace* (viz příloha 4.21)

Zapsání nebo uvedení do seznamu.

- *resort* (viz příloha 4.22)

Obor působnosti; úřad/ministerstvo.

- *signatář* (viz příloha 4.44)

Ten, kdo podepsal smlouvu nebo dohodu.

- *stabilizace* (viz příloha 4.37)

Upevňování celistvosti.

- *stabilní* (viz příloha 4.4)

Ve významu pevný, rovnovážný a stálý.

- *tolerance* (viz příloha 4.29)

Snášlivost nebo schopnost přijímat.

- *tranzit* (viz příloha 4.34)

Přeprava či přejezd přes území jiného státu.

- *vitalita* (viz příloha 4.33)

Živost a životnost.

- *xenofobie* (viz příloha 4.44)

Odpor, nepřátelství, strach či nedůvěra ke všemu cizímu. Velice oblíbený lexém Miloše Zemana ve spojitosti s migrační krizí.

Příkladem sémantického posunu jsou lexémy *mandát* nebo *demokracie*, které se dříve používaly jen v souvislosti s politikou, zatímco dnes se význam posouvá i mimo hranice politiky. *Mandát* se používá i v souvislosti s institucemi nebo samosprávnými orgány. *Demokracie* se objevila i ve spojení s celkovou svobodou člověka, nikoliv jen jako vláda lidu. Význam *xenofobie* byl původně odpor strach či nedůvěra ke všemu cizímu, dnes se lexém používá ve významu obavy z čehokoli. U lexému *indicie* nacházíme proces determinologizace, protože se jeho užívání posouvá za hranice právní oblasti. Zajímavé je, že se vyskytují především zakotvené výrazy řecko-latinského původu.

3.2.3.2 Mladá fronta dnes

- *absurdita* (viz příloha 5.16)

Nesmyslnost.

- *agenda* (viz příloha 5.26)

Pracovní náplň, souhrn administrativních prací nebo program jednání.

- *civilizace* (viz příloha 5.55)

Souhrnný název pro všechny obyvatele Země.

- *demokracie* (viz příloha 5.37)

Vláda lidu; státní zřízení, kde vládní moc náleží lidu a je jimi vykonávána přímo nebo zprostředkovaně.

- *dotace* (viz příloha 5.38)

Darovaná finanční podpora.

- *etiketa* (viz příloha 5.18)

Pravidla společenského chování.

- *extremista* (viz příloha 5.34)

Přívrženec, stoupenec krajního řešení.

- *fašismus* (viz příloha 5.34 a 5.35)

Rasistické hnutí spojené s totalitní formou vlády – diktatura jedné strany.

- *fiskální* (viz příloha 5.48)

Synonymním výrazem je slovo *rozpočtový*.

- *inflace* (viz příloha 5.48)

Proces znehodnocování peněz projevující se poklesem jejich kupní síly, růst cenové hladiny.

- *investor* (viz příloha 5.10)

Subjekt, který vkládá finanční prostředky do nějaké aktivity.

- *islamofobie* (viz příloha 5.34)

Strach a odpor k islámu.

- *kandidát* (viz příloha 5.13)

Uchazeč o funkci.

- *kandidatura* (viz příloha 5.17)

Ucházení se o funkci.

-
- *koalice* (viz příloha 5.25)

Seskupení nebo sdružení dvou či více subjektů, např. politických stran, států. Skupina osob sdružená pro dosažení určitého cíle.

- *mainstreamový* (viz příloha 5.7)

Prosazování a začleňování nových důležitých poznatků do politiky.

- *nominace* (viz příloha 5.13)

Jmenování, ustanovení někoho něčím.

- *notifikace* (viz příloha 5.34)

Písemné sdělení nějaké skutečnosti nebo zprávy.

- *rasismus* (viz příloha 5.34)

Nenávist k lidem určité rasy.

- *rezonovat* (viz příloha 5.55)

Synonymním výrazem je lexém *souznít*.

- *spekulace* (viz příloha 5.15)

Přemýšlení a rozumová úvaha.

- *sterilní* (viz příloha 5.49)

Prostý veškerých mikroorganismů.

- *varianta* (viz příloha 5.1)

Proměnná veličina nebo obměna.

- *xenofobie* (viz příloha 5.30 a 5.34)

Odpor a strach z cizího.

V Mladé frontě dnes se objevil pouze jediný doklad anglicizmu, což poukazuje na skutečnost, že v politickém diskursu se oproti jiným oblastem skoro vůbec nepoužívají anglicizmy. Jedná se o výraz *mainstreamový*, kde došlo k posunutí z původního významu hlavního proudu k prosazování a začleňování nových důležitých poznatků do politiky. V souvislosti s xenofobií jako odporem ke všemu cizímu se význam posunul ke strachu z čehokoli, vyskytl se proto i konkretizující lexém *islamofobie*. K posunu dochází i u lexému *demokracie*, který se objevil už v předchozí kapitole u Lidových novin. Slovo *extremista* bylo původně označení pro přívržence krajního řešení, dnes se lexém používá také k označení lidské vlastnosti.

3.2.3.3 Hospodářské noviny

- *civilizace* (viz příloha 6.47)

Souhrnný název pro všechny obyvatele Země.

- *de facto* (viz příloha 6.37)

Ve skutečnosti, opravdu, podle skutečného stavu.

- *demonstrace* (viz příloha 6.29)

Veřejně a hromadně projevit smýšlení. Předvádění se či názorná ukázka.

- *dotace* (viz příloha 6.61)

Darování nebo finanční podpora. Poskytnutí finančních prostředků z veřejných rozpočtů bez přesného účelu použití.

- *emancipace* (viz příloha 6.3)

Vymanění a zrovnoprávnění.

- *eskalace* (viz příloha 6.27)

Stupňování a stoupání. Růst napětí či konfliktu.

- *fašizmus* (viz příloha 6.46)

Nacionálně šovinistické a rasistické hnutí spojené s totalitní formou vlády.

- *garantovat* (viz příloha 6.18)

Záruka nebo jistota.

- *infrastruktura* (viz příloha 6.64)

Soubor odvětví zajišťujících ekonomické a sociální systémové funkce.

- *instituce* (viz příloha 6.64)

Zavedená organizace, zejména věnující se vzdělávání, státní správě nebo kultuře.

- *investice* (viz příloha 6.31)

Ekonomická aktivita spočívající v současném uložení finančních prostředků nebo koupi něčeho a očekávání budoucího zisku.

- *investice/investor* (viz příloha 6.2 a 6.41)

Ekonomická aktivita spočívající v současném uložení finančních prostředků a očekávání budoucího zisku.

- *klientelismus* (viz příloha 6.65)

Neoficiální systém v politice založený na protekci a konexích.

- *koalice* (viz příloha 6.3 a 6.66)

Seskupení nebo sdružení politických stran.

-
- *korporace* (viz příloha 6.2)
- Obchodní společnost, sdružení a spolek.
- *kvóta* (viz příloha 6.61)
- Stanovený počet či poměrný díl.
- *legislativa* (viz příloha 6.10)
- Zákonodárství, zákonodárná moc nebo činnost.
- *legitimizovat* (viz příloha 6.43 a 6.57)
- Proces uznání platnosti či nabytí kompetence.
- *nacionalismus* (viz příloha 6.46)
- Politický směr a ideologie vycházející z přesvědčení o výjimečnosti a zpravidla i nadřazenosti vlastního národa.
- *oligarch* (viz příloha 6.24)
- Vláda skupiny lidí. Zde může jednat o tvarovou obměnu, protože původně se používal jen lexém oligarcha. Dnes už internetová jazyková příručka povoluje oba dva výrazy.
- *precedent* (viz příloha 6.6)
- Předchozí případ, podle kterého se řídí další.
- *preference* (viz příloha 6.5)
- Dávat přednost někomu nebo něco/někoho zvýhodnit.
- *priorita* (viz příloha 6.11)
- Prvenství, prvotnost časová přednost či přednostní nárok.
- *radikalizace* (viz příloha 6.33)
- Usilující o důkladné a rychlé změny od základu.
- *recyklace* (viz příloha 6.15)
- Dát zpět do oběhu. Znovu využití surovin obsažených v odpadech.
- *sanace* (viz příloha 6.24)
- Ozdravení a přijetí opatření k nápravě. Nejčastěji náprava finančních poměrů podniku.
- *sorta* (viz příloha 6.6)
- Druh nebo kvalita něčeho.
- *strategie* (viz příloha 6.34)
- Umění vést válku. Způsob plánování či řízení směřující k dosažení cíle.
- *terorismus* (viz příloha 6.29)
- Kruté násilí. Souhrn metod hrubého zastrašování užitím násilí a síly.

-
- *transformace* (viz příloha 6.16)

Přeměna či přetvoření.

- *tranzit* (viz příloha 6.67)

Přeprava a přejezd přes území jiného státu.

- *varianta* (viz příloha 6.4)

Proměnná veličina či obměněná podoba.

- *vize* (viz příloha 6.16)

Umělecká představa, vidění do budoucnosti, dlouhodobé cíle a plány.

- *xenofobie* (viz příloha 6.43 a 6.57)

Odpor, nepřátelství, strach, nedůvěra ke všemu cizímu. Často tento pojem používán v souvislosti s migrační krizí.

- *zfanatizovaný* (viz příloha 6.45)

Nekriticky zaujatý. Slepé vášnivé nadšení.

V Hospodářských novinách se vyskytl latinský výraz *de facto*. K posunutí významu dochází u lexémů: *xenofobie* i *emancipace* (původně výraz pro zrovnoprávnění, dnes se výraz používá i pro rozsáhlý literární přehled nebo proces, jímž jedinec rozvíjí kritické vědomí na skryté sociálně dané závislosti). U lexému *strategie* lze říci, že pojem má již obecnější význam. Dřívější užití jako umění vést válku, nový význam zahrnuje jakékoliv řízení směřující k dosažení cíle.

3.2.4 MÓDNÍ VÝRAZY

Módní výrazy se vyznačují vysokou frekvencí v používání. Mnohé výrazy považujeme za módní pouze v době naší excerpce, která se týkala zejména migrační krize. Excerpce zahrnovala doklady, které se objevovaly frekventovaně, a proto je zde shrneme: *cizinci, islamofobie, migrace, migrační krize, migrační vlna, migranti, nelegální běženci, uprchlíci, uprchlická krize, uprchlická vlna, vetřelci, xenofobie*, apod.

Následující výrazy se nevyskytovaly frekventovaně, ale jsou úzce spjaty s migrační krizí, proto je zde uvádíme: *banditi, Blízký východ vysychá, do Evropy přichází stín, elita, fatální, islamističtí radikálové, jsme ve válce proti terorismu, negr, parazitující populist, přísluhovač terorizmu, přišlo 1500 turkmenských bratrů a sester, skrývat se za pláštěm, boje proti islámu, slzy v duších a srdcích nebudeme utírat, zůstanou tam navždy, strach a panika nasmějí ovládnout naši mysl a naše srdce, uprchlická vlna je jako lavina, vetřelec, vraždící fanatici, zasít strach z uprchlíků, země je hlavní baštou*, apod. Z výčtu vyplývá tvrzení, že používání módních výrazů je především závislé na době sběru.

ZÁVĚR

Závěrem bych chtěla shrnout to, co vyplývá z provedené analýzy a následně odpovím na předem stanovené hypotézy.

Lexikální prostředky, které se objevují v analyzovaném textu, prokazují skutečně širokou pestrost a různorodost. Celkový jazykový zdroj dokazuje, že jednoznačně převažují ustálené formulace jako automatizovaný prostředek a obrazná pojmenování jako aktualizovaný prostředek. Z hlediska ustálených formulací je patrná celá řada výrazů, jejichž základem je sloveso (*čekat, doporučit, hrozit, jmenovat, kandidovat, kritizovat, odhadovat, odmítnout, ovládat, podporovat, přispět, přiznat, rozhodnout, schválit/schvalovat, vrátit, vstoupit, vyčlenit, vyzvat* nebo *zvolit*) nebo slovesný frazém (*dostat se do rozporu, chtít omezit, má zakázat, musí podepsat, návrh byl zamítnut, prolomit mlčenlivost, sklidit kritiku, vstoupit v platnost*, apod.). Řada formulací se ve zdrojových novinách shodovala, a to zejména proto, že deníky obvykle píší o stejných tématech (někdo *odmítl* něco, někdo *vyčlenil* něco, někdo *vyzval* někoho, *zákon vstoupil v platnost*, apod.).

V současném politickém diskursu jednoznačně převládají obrazná vyjádření, protože se politici snaží oslovit čtenáře. V jejich užívání si libují nejen domácí, ale i zahraniční politici. Za zmínku stojí premiér Bohuslav Sobotka, který se stal z hlediska jejich používání okázalým a profesionálním mluvčím. Zde uvádím ty nejzajímavější příklady: *Blízký východ vysychá, do Evropy přichází stín, Dublinský systém je mrtvý, je potřeba koukat i optikou národní bezpečnosti, je to bodnutí do zad, koalice působí dojmem chromé kachny, měli bychom všichni táhnout za jeden provaz, NATO není zimní kabát, který si můžeme obléknout, když je nám chladno, a zapomenout na něj, jakmile přijde jaro, slzy v našich duších a srdcích nebudeme utírat, slzy tam zůstanou navždy, v zemědělství se pravidelně střídají roky hubené a tučné, vláda má naši plnou podporu v krocích*, apod.

Dalšími lexikálními prostředky jsou přejaté a víceslovné lexémy jmenné. Političtí mluvčí ve většině případů volili raději lexém cizí než domácí. Terorismus mířený na Evropu poznamenal celý národ, a proto doslova zaplavil politické komentáře. Vlivem vzniklého teroru řada politiků jak domácích, tak i zahraničních používá víceslovné spojení *migrační vlna/migrační tok* či *uprchlická krize*. Součástí se staly i víceslovné lexémy, jako je například: *přísluhovač terorizmu, teroristické násilí, islámský terorismus* a mnoho dalších. U přejatých slov docházelo k tzv. sémantickým posunům, což znamená, že se některé výrazy objevovaly v novém kontextu. Příkladem jsou lexémy: *demokracie*,

emancipace, extremist, mandát či *xenofobie*, které se dříve používaly převážně v souvislosti s politikou, zatímco dnes se význam posouvá až za její hranice. Nejzajímavějším jevem je výskyt pouze jednoho dokladu z oblasti anglicizmů (*mainstreamový*), objevil se i latinský výraz (*de facto*). U ostatních výrazů se jedná o zakotvené výrazy řecko-latinského původu.

Některé komentáře, hlavně v Lidových a Hospodářských novinách, vykazovaly přítomnost indexu opakování slov, například: „*O nějaké celostátní akci jsme mluvili. Stalo se to, co se mělo stát stran nějaké míry soucitění, stalo se také to, co se mělo stát stran bezpečnostních rizik.*”.

V materiálním zdroji se neobjevil žádný vulgární výraz, což dokazuje vysokou profesionalitu mluvčích.

Zaznamenala jsem zesílené vyjadřování, které neodmyslitelně patří k současné lexikální stránce politického diskursu (*I když jsem dal tomu mladíkovi facku, byl jsem při tom vhodně oblečen. Mě nikdo nenaučí štěkat jako zlého psa, protože mi to není vlastní.*). Nechyběly ani ostřejší komentáře (*Obcházet a přesvědčovat nikoho nebudu.*). Jazykové prostředky jsou převážně negativní nebo neutrální, objevil se pouze jeden kladný komentář (*Žádná teorie mezinárodních vztahů vás nenaučí to, co všechno umí Karel Schwarzenberg. Ať přijede do Španělska, Německa nebo Řecka, tak ho tam znají. On vám poví, jak se budou kteří představitelé chovat, všechno díky svým obrovským znalostem z minulosti ví.*).

Z hlediska synonymie jsem se zabývala užitím některých lexémů. Výsledky prokazují, že se političtí představitelé snaží svůj projev přiblížit jazyku elity. Důležité je, že analyzovaný materiál pochází z doby migrační krize a teroristických útoků na Evropu. Politici proto užívali ve vysoké míře synonyma k lexému *migrace*. Je možné též uvažovat o současných neologismech nebo o slovech módních, které se užívají téměř opakovaně. V souvislosti s migrační krizí dochází k ukotvení některých lexémů v povědomí politické komunity. Jedná se hlavně o synonyma jako *běženci, uprchlíci, migranti, cizinci* či *parazitující populisté*. Vlivem nové a šokující situace se začaly používat lexémy, které se do této doby příliš nevyskytovaly, a proto je považuji za tzv. okazionalizmy.

Módní výrazy představují vyjadřovací rozmach, který se projevuje vysokou frekvencí jejich užívání. Výrazy se postupem času mohou natolik vžít do politických komentářů, že ztrácí příznak novosti či módnosti. Výrazy se z politických projevů mohou i postupně vytrácet. Mnohé výrazy můžeme považovat za módní pouze v době naší excerpce zejména proto, že slova byla úzce spojená s kauzou migrační krize: *islamofobie*,

migranti, uprchlíci, uprchlická vlna, apod. Po uplynutí doby, po kterou trvala kauza, se výrazy už nemusí vůbec používat, popřípadě se vyskytují zřídka.

Očekáváme, že v jazykovém materiálu bude frekventovaně zastoupeno obrazné pojmenování jako prostředek aktualizace textu. Hypotéza se v plné míře potvrdila, protože jazykový zdroj vykazoval vysokou četnost obrazného pojmenování.

Vzhledem ke snaze o individualizaci projevu jednotlivých politiků předpokládáme, že se jejich vyjadřování bude lišit. Hypotéza se částečně potvrdila. Ačkoliv jsem měla k dispozici mnoho jazykového materiálu, tak i přesto se žádné vyjádření plně neshodovalo s vyjádřením nacházejícím se v jiných novinách či u jiného politika. Nicméně některé ustálené formulace se shodovaly zejména proto, že jednotlivé novinové deníky píší o stejných tématech.

Domníváme se, že bude převažovat užití lexémů přejatých jako projev jazyka elity nad lexémy domácími. Hypotéza se potvrdila, protože mluvčí používali zejména přejatá či méně frekventovaná slova. Motivem by mohla být snaha povýšit své vyjádření na vyšší úroveň a přiblížit se tak k jazyku elity.

S ohledem na profesionalitu se v politickém vyjadřování nebudou vyskytovat žádné vulgární výrazy. Hypotéza se v plné míře potvrdila, protože v celém jazykovém materiálu se nevyskytl byt' jediný vulgární výraz.

Na úplný závěr dodávám, že v tištěném politickém diskursu jsou veškeré komentáře záměrné, např. u Vladimíra Putina jsme se utvrdili v tom, že musí mít nějakého mediálního zřízence, který ho perfektně školí v umění se dokonale vyjadřovat. Jeho projevy jsou doslova podchycené tím, že se snaží vyvarovat lexémům, které by mohly být napadnutelné (*zločinci*; viz kapitola 3.2.2.4). V tištěném projevu je vyjádření více ohrožené a napadnutelné než v projevu mluveném, kde si politici nedávají tolik pozor na to, co říkají. Pro politický diskurs je charakteristické vyjadřování zahrnující obrazné pojmenování, ustálené formulace a víceslovné lexémy jmenné. Dále se vyskytlo opakování slov (v jedné větě či ve větách po sobě následujících), vtipné vyjádření, ostřejší projev a časté užívání cizích slov, které je také jedním z typických dokladů jazyka politiky. Úkolem autorů je naplnit persvazivní funkci textu, které jsou podřízeny jednotlivé jazykové prostředky.

RESUMÉ

This bachelor work deals with evaluation of the contemporary political discourse from the lexical point of view. It focuses mainly on contemporary form of the language and that is why its basis is the language of politics. The work contains theoretical information including the explanation of the lexical point of view and the description of political communication. The work uses the analysis of the language resource, which includes 30 most read newspapers. The work consists of 2 main parts. The first chapter describes the characteristics of the analysed material. The second chapter with the name „Contemporary political discourse from the lexical point of view“ includes parts of language used in contemporary political sphere and that is why the expressions are divided into updated, automatic, loan and buzz words. The aim of the work was firstly to introduce the political discourse sphere to the reader and secondly to collect and subsequently analyse a wide range of political texts, which included speech of politicians. In the end there is a summary of all the discovered findings.

SEZNAM LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

BARTOŠEK, Jaroslav. *Jazyk současné české politiky: pro posluchače sociologie, žurnalistiky a bohemistiky FF UP*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1993, 60 s.

BEČKA, Josef Václav. *Slovník synonym a frazeologismů*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Novinář, 1982. Knihovnička Novináře.

BÍNA, Daniel. *Texty, média a edukace: studie k teorii jazyka, komunikace a mediální gramotnosti*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2011. ISBN 978-80-87510-05-6.

ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, 342 s. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.

ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2010, 357 s. ISBN 978-80-7422-020-3.

Článek – *Literárněvědný text jako diskurz, velké vyprávění a výkon moci?* – v odborném periodiku, MATONOHA, Jan.

ČMEJRKOVÁ, Světlá (ed.) a Jana HOFFMANNOVÁ (ed.). *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003, 258 s. ISBN 80-200-1034-3.

DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 292 s. ISBN 80-200-0617-6.

HANÍK, F.: *Společnost a moc*. Rukopis. Olomouc - Zlín, 1967

JANEČEK, Václav. *Úvod do politologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996, 126 s. ISBN 80-7041-553-3.

JIRÁK, Jan (ed.) a Blanka ŘÍCHOVÁ (ed.). *Politická komunikace a média*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 163 s. ISBN 8024601826.

KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře*. Vyd. 2. (přepřac.). Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0659-1.

KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Základy politologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1992. ISBN 80-205-0290-4.

L. Janovec, *K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině*, Naše řeč 90, 2007, s. 57-66

MÜLLER, Adolf. *Úvod do vědy o politice*. 1. vyd. Praha: Lunarion, 1991, 117 s. ISBN 80-901031-0-3.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Český národní korpus [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

Lidovky [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: www.lidovky.cz

Mladá fronta [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: www.mf.cz

Hospodářské noviny [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: www.ihned.cz

Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2016-06-12].

Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Slovník spisovného jazyka českého [online]. [cit. 2016-06-12].

Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

SEZNAM TEXTŮ

Příloha 1: Stručný nástin historie Lidových novin

Příloha 2: Stručný nástin historie Mladé fronty dnes

Příloha 3: Stručný nástin historie Hospodářských novin

Příloha 4: Soubor jazykových dokladů z Lidových novin

Příloha 5: Soubor jazykových dokladů z Mladé fronty dnes

Příloha 6: Soubor jazykových dokladů z Hospodářských novin

PŘÍLOHY

Příloha 1: Stručný nástin historie Lidových novin

Prvním deníkem jsou **Lidové noviny** založené v roce 1893 novinářem a politikem Adolfem Stránským. Od samého počátku se věnovaly zahraniční politice a kultuře. Původně se jednalo o měsíčník a po roce 1990 začaly vycházet jako deník. Lidové noviny mají denně tři sešity. První sešit obsahuje domácí a zahraniční zpravodajství, komentáře, dopisy a zajímavosti. Ve všední dny začíná druhý sešit rubrikou Byznys, speciální stránka zpravodajství z vědy, kulturní rubrika, sport a počasí. Ve třetím sešitě najdeme denně pravidelné přílohy a televizní program.

Příloha 2: Stručný nástin historie Mladé fronty dnes

Druhým deníkem je **Mladá fronta dnes**, která právem patří mezi největší vydavatelství u nás. První výtisk se datuje na rok 1945. Původní orientace byla směřována převážně na mladou generaci, ale už od počátku oslovila svou nabídkou širokou skupinu čtenářů. Zakladatelům se podařilo vytvořit značku, která se stala legendou. Tradiční stylizované MF v červeném poli je pro mnoho generací čtenářskou jistotou.

Příloha 3: Stručný nástin historie Hospodářských novin

Třetím zdrojem jsou **Hospodářské noviny**, které považujeme za celostátní deník zaměřený zejména na ekonomiku a politiku. Vydavatelem je nakladatelství *Economia*. Tento deník nabízí komentáře, analýzy a mapování hospodářské situace. Můžeme v nich najít jak zpravodajské, tak publicistické články. V první části převládají články s obecným přehledem o dění v České republice i ve světě, druhá část je věnována ekonomickým a hospodářským tématům. K tištěnému deníku jsou vydávány také tři pravidelné přílohy.

Příloha 4: Soubor jazykových dokladů z Lidových novin

4.1

Ministr průmyslu Jan Mládek (ČSSD), „*Hodlám pana prezidenta informovat o obecné situaci v energetice a nebudu navrhovat žádná konkrétní řešení*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 1)

4.2

Miloslav Ludvík, pražský volební lídr sociálních demokratů, „*Hlasovali proti všem dohodám. Jedná se o regulérní rozvod.*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 1)

4.3

Petr Štěpánek, předseda zastupitelského klubu Trojkoalice, „*To nás vůbec nezajímá. Nemáme křížové personální podmínky, tím to pro nás končí. S nikým teď nic nekonzultujeme. Trojkoalice je oproti TOP 09 či ANO, které se rozpadá, jednotná. Kdo půjde do další rady, bude věcí jednání.*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 3)

4.4

Bohuslav Sobotka, předseda ČSSD: „*Řešení musí být dostatečně stabilní. Koalice na magistrátu působila už delší dobu dojmem chromé kachny.*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 3)

4.5

Johannes Hahn, eurokomisař, „*Komise doufá, že uvidí konec eskalace násilí v Turecku a návrat k vyjednávání o trvalém řešení kurdské otázky.*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 6)

4.6

Petr Vokořál (ANO), primátor, „*Poskytla jim ji německá strana, a jelikož jde o podřízenou půjčku dostala by se k penězům poté, co Veletrhy Brno splatí klasický komerční bankovní úvěr.*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 12)

4.7

Michaela Marksová, ministryně „*U předpokládané skupiny podpořených osob bude přínos pro státní rozpočet 3,74 miliardy korun za rok.*“ (LN, č. 263, 11. 11., str. 13)

4.8

Jan Mládek, ministr (ČSSD), „*Na podporu začínajících inovativních podniků a zajímavých nápadů, které potřebují zaplatit realizaci, máme nachystáno 1,35 miliardy korun.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 1)

4.9

Petr Kott, ministr, „*Loučím se s vámi se slzou v oku. Měli jste tady zůstat. Ještě že tomu, komu přistanete, moc velké štěstí nepřinesete.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 2)

4.10

David Rath, expolitik, „*To tvrdí už tři roky a budou to bez důkazů tvrdit dál a když jim to dělá radost, ať si to tvrdí dál.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 2)

4.11

Karel Březina, ministr, „*Řekněme, že se chci věnovat dopravě. Ministra bych určitě nepřijal. Uvidíme, co přinese doba. Nevylučuji, že se dopravě budou věnovat na centrální úrovni, klidně ale i na té pražské. Jsem připraven v barvách sociální demokracie se tomuto tématu věnovat. Jsem připraven*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 3)

4.12

Milan Chovanec, ČSSD, „*Jestli že se rozhodli držet hladovku, to je jejich rozhodnutí. Hladovkou se nic nevynutí. Budeme dál postupovat podle práva ČR a Evropské unie.*“ „*Když nebudou jíst, poskytneme jim lékaře.*“, „*V této situaci považuji dodržování platných dohod za zásadní podmínku pro to, aby se nám migrační krizi dařilo čelit.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 3)

4.13

Tomáš Kuchta, náměstek ministra obrany, „*Tento podnik potřebuje odborníky, kteří se ve vojenské technice vyznají a kteří jsou schopni tuto vojenskou techniku opravit i například v zahraničních misích.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 3)

4.14

Simone Petrová, spolupředsedkyně Zelených, „*Snaha oživit zkrachovalý dublinský systém je nehumánní nesmysl.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 6)

4.15

Vladimír Putin, prezident Ruské republiky, „*Budeme také pracovat na protiraketové obraně, ale v první fázi, jak jsme při mnoha příležitostech řekli, budeme pracovat na útočném systému schopném proniknout jakýkoli protiraketovým deštníkem.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 6)

4.16

Vladimír Putin, prezident Ruské republiky, „*Nejednou jsem říkal a chci to zopakovat ještě jednou: nechystáme se nechat stáhnout do nějakých závodů ve zbrojení a už vůbec ne někoho dohánět a předhánět, ale prostě musíme dohnat to, co bylo zanedbáno v 90. a následujících letech, kdy ozbrojené síly i samy zbrojovky nebyly dostatečně financované.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 6)

4.17

Radek Lacka, místopředseda krajské organizace ANO „*Představu v koalici budeme mít ještě před sobotním sněmem pražského ANO.*“ Michal Hašek, předseda klubu zastupitelů „*Klíčová rozhodnutí se do sněmu čekat nedají.*“ Adriana Krmáčková, primátorka „*Budeme jednat se všemi kromě TOP 09.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 10)

4.18

Ministerstvo práce a sociální věci vydává zprávu: „*Nezaměstnanost v říjnu opět klesla, lidí bez práce je nejméně od února 2009. Podíl nezaměstnaných klesl na 5,9 procenta. V mezinárodním srovnání se ČR drží dlouhodobě pod Evropským průměrem, v září měla druhou nejnižší nezaměstnanost od SRN.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 14)

4.19

Jaromír Manhart, ředitel odboru odpadů na ministerstvu životního prostředí „*Chceme snížit skládkovaný odpad, zvýšit recyklaci a využití odpadu. A nastartovat to, co u nás kvůli nízkému skládkovacímu poplatku chybí. Tím myslím zpracovatelský průmysl. Potřebujeme budovat domácí zpracovatelské kapacity na využití většího množství odpadu.*“ (LN, č. 264, 12. 11., str. 14)

4.20

Robert Pelikán (ANO), ministr spravedlnosti „*Spotřebitelské právo dnes stále více stojí na aktivní ochraně spotřebitele ze strany soudů, kterou se nahrazuje jeho slabší postavení, kvůli němuž se nebývá schopen sám aktivně bránit. To z povahy věci nepřipadá u rozhodčího řízení v úvahu.*“ (LN, č. 265, 13. 11., str. 1)

4.21

Svatopluk Němeček, ministr zdravotnictví „*Česko patří ke státům s největším zatížením. Onkologická péče je proto jedinou z priorit českého zdravotnictví.*“, „*Pro řadu pacientů již není zhoubný nádor ortelem smrti.*“, „*Je tu veliký prostor pro prevenci. A stále registrujeme velké regionální rozdíly v dostupnosti zdravotnické péče, což je téma pro ministerstvo.*“ (LN, č. 265, 13. 11., str. 3)

4.22

Jan Mládek, ministr průmyslu „*Doufám, že se zástupci ministerstva financí společně se Správou státních hmotných rezerv (SSHR) dohodnou s konkurzním správcem na tom, aby státu bylo vráceno sto procent jím vlastněné nafty. Případá mi to celé jako podivná hra na to, jak se obohatit na úkor státu.*“, „*Podle stanoviska ministerstva neexistuje žádný právní nárok společnosti Voktoriagruppe na 20 procent nafty z nouzových zásob uskladněných v německém městečku a vlastněných správou rezerv. Nikdo nezdůvodnil, proč by měl insolvenční správce dostat 20 procent státní nafty. Kdo ponese odpovědnost za škodu, která by tímto krokem státu vznikla.*“, „*Jednání s insolvenčním správcem vede zpráva rezerv, ÚZSVM, při nich pouze poskytuje právní podporu. Odpovědnost za celou skandální situaci má pouze SSHR, která spadá pod resort pana ministra Mládka. Nic nebrání tomu, aby se správcem vyjednal svůj návrh.*“ kritizuje šéf resortu financí Andrej Babiš (ANO) (LN, č. 265, 13. 11., str. 12)

4.23

Alena Dernerová, senátorka „*Pozměňovací návrh jsem nikomu dlouho nedávala číst, aby se nedostal k operátorům. Zhruba 24 hodin před středeční schůzí senátu jsem materiál rozeslala pár lidem a ještě tentýž den se ke mě dostaly na papíře operátorské výhrady.*“, „*Někteří kolegové za mnou přišli a vyjádřili*

s původním pozměňovacím návrhem souhlas. Zároveň ale vyjádřili obavu, že když zvednou ruku pro, vymyslí operátoři něco jiného a zákazníci na tom budou stejně, ne-li hůř. Tak to se k tomu ale přistupovat nedá." (LN, č. 265, 13. 11., str. 13)

4.24

Robert Pelikán (ANO), ministr spravedlnosti *„V nichž obsažená rozhodčí doložka proto není projevem skutečného přání spotřebitele, protože ten by v drtivé většině případů dal přednost klasickému soudnímu řízení." (LN, č. 265, 13. 11., str. 13)*

4.25

Martin Stropnický, ministr obrany (ANO) *„O nějaké celostátní akci jsme mluvili. Stalo se to, co se mělo stát stran nějaké míry soucítění, stalo se také to, co se mělo stát stran bezpečnostních rizik." (LN, č. 267, 16. 11., str. 8)*

4.26

Šéf ODS Petr Fiala: *„Vláda má naši plnou podporu v krocích, které posilují naši bezprostřední bezpečnost." (LN, č. 267, 16. 11., str. 10)*

4.27

Martin Stropnický, ministr obrany (ANO) *„Je to silný mandát. Usiloval jsem o to, aby celek byl kompaktní tým, a myslím, že v této podobě k tomu došlo. Musíme okamžitě zorganizovat další krok, protože situace v Praze je urgentní." (LN, č. 267, 16. 11., str. 12)*

4.28

Milan Chovanec, ministr vnitra (ČSSD) *„Jsou poznatky, že by se extrémisté chtěli pokoušet zneužít oslavu tohoto svátku. Policie se na to velice pečlivě připravuje." (LN, č. 267, 16. 11., str. 12)*

4.29

Miloš Zeman, prezident *„Je zapotřebí tolerance vůči odlišným názorům, každý má právo ve svobodné společnosti názor vyjádřit, ale opačný názor nesmí být umlčován." (LN, č. 268, 18. 11., str. 1)*

4.30

Vladimír Putin, prezident Ruska *„Slzy v našich duších a srdcích nebudeme utírat. Zůstanou tam navždy. To nám ale nezabrání najít a potrestat zločince. Odplata je nemine." (LN, č. 268, 18. 11., str. 5)*

4.31

Premiér Bohuslav Sobotka *„17. listopadu musíme přemýšlet o kvalitě demokracie a svobody. Je důležité, abychom měli společnost, která nikoho neodsouvá na okraj." Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, „Dnešní den je pro mě velmi silnou připomínkou, že o svobodu je nutné bojovat každý den, jinak o ní můžeme snadno přijít." (LN, č. 268, 18. 11., str. 8)*

4.32

Dan Ťok, ministr dopravy (ANO), *„Můžete vyvozovat, že pan Pokorný je místopředsedou onoho soudu, jeho právní kancelář zároveň někoho zastupuje, jestli tam není problém. Rozhodčí soud řekl, že není." (LN, č. 269, 19. 11., str. 1)*

4.33

Francois Hollande, prezident Francie *„Cílem útoků byla francouzská mládež, protože představuje vitalitu, šlechtnost, svobodu, zkrátka a jednoduše život." (LN, č. 269, 19. 11., str. 3)*

4.34

Premiér Bohuslav Sobotka *„Od zpravodajských služeb máme indicie, že je Česká republika teroristy využívána jako místo tranzitu." (LN, č. 270, 20. 11., str. 1)*

4.35

Marian Jurečka, ministr zemědělství (KDU-ČSL), *„Musí si zkrátka zvyknout, že v zemědělství se pravidelně střídají roky hubené a tučné, a být na to připraveni." (LN, č. 269, 19. 11., str. 13)*

4.36

Jan Mládek (ČSSD), ministr průmyslu „*Pokud je někde problém, pak v těch případech, kdy materiál nejde přímo koncovému zákazníkovi.*“ (LN, č. 272, 23. 11., str. 1)

4.37

Lubomír Zaorálek (ČSSD), šéf úřadu „*Zákon o státní službě je založen na dvou principech, na předvídatelnosti a stabilizaci, zatímco práce na ministerstvu zahraniční je založena na změně rotací.*“ (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)

4.38

Sergej Kiselev, velvyslanec; Adam Bartoš, šéf Národní demokracie; Ladislav Zemánek, místopředseda národovců napsali dopis ruskému velvyslanci „*Lze říci, že země, již v České republice zastupuje, je hlavní baštou proti agresivním útokům západních velmocí, které se v různých částech světa snaží prosadit nejen své ekonomické a politické zájmy, ale především svou zvrhlou ideologií.*“ (LN, č. 272, 23. 11., str. 6)

4.39

Adam Bartoš, šéf Národní demokracie „*A to nejen kvůli boji s negry a vetřelci.*“, „*Jsme připraveni převzít od Národní demokracie na svá bedra úkol v metodické pomoci výstavby domobrany.*“ (LN, č. 273, 24. 11., str. 1)

4.40

Francois Hollande, francouzský prezident .. po útocích na Paříž „*To, co se stalo včera, je válečný akt, který byl spáchán teroristickou armádou DAIS (IS).*“ .. Andrej Babiš, ministr financí „*Jsme ve válce a ve válce je potřeba urychleně konat.*“ (LN, č. 273, 24. 11., str. 2)

4.41

Petr Dolínek, pražský radní pro dopravu „*Nemělo by to být tak, že na místo vylítete sedmdesátkou a pak to ubrzdíte.*“ (LN, č. 273, 24. 11., str. 6)

4.42

Adam Vojtěch, ministerstvo financí „*Požadujeme, aby byl zákon o neziskových zdravotnických organizacích stažen z legislativního procesu a zcela přepracován.*“ Radek Polícar, náměstek pro legislativu ministerstva zdravotnictví „*Máme pokyn dosáhnout co největšího konsenzu.*“ (LN, č. 273, 24. 11., str. 12)

4.43

Vladimír Putin, ruský prezident „*Z Turecka tedy plyne obrovská finanční podpora banditům.*“ (LN, č. 274, 25. 11., str. 1)

4.44

Michal Uhl, zastupitel Prahy 2 za zelené „*To trestní oznámení bylo koncipováno tak, že jsem přechovával nelegální běžence.*“. Miloš Zeman „*Ať si každý signatář petice proti xenofobii a nenávisti vzal uprchlíky domů.*“ (LN, č. 274, 25. 11., str. 3)

4.45

Jiří Koželuh, z Hnutí Duha „*Česká republika bude muset v budoucnu rozvojovým zemím poskytovat 10 miliard korun ročně.*“ (LN, č. 274, 25. 11., str. 3)

4.46

Claude Moraes, britský europoslanec „*Je vcelku pravděpodobné, že se PNR stihne projednat do konce roku.*“ (LN, č. 274, 25. 11., str. 5)

4.47

Ercan Topaca, guvernér provincie Hatay „*Do dneška přišlo do našeho hraničního regionu okolo 1500 turkmenských bratrů a sester.*“ (LN, č. 274, 25. 11., str. 6)

4.48

Petr Fiala, šéf ODS, „*Jediným řešením je konec debat o kvótách a pozemní operace proti Islámskému státu.*“. Ministr vnitra Milan Chovanec (ČSSD) „*Události v Paříži považuji za facku stávající evropské bezpečnosti a politice.*“. Premiér Bohuslav Sobotka (ČSSD) „*Trváme na tom, abychom měli právo veta a mohli si vybírat, koho sem pustíme a koho ne.*“ (LN, č. 267, 16. 11., str. 5)

Příloha 5: Soubor jazykových dokladů z Mladé fronty dnes

5.1

Martin Stropnický, ministr obrany, „*Jak už to tak v životě bývá, variant je hodně, ale těch dobrých málo.*“ (MF, 11. 11., str. 2)

5.2

Martin Stropnický, ministr obrany, „*Nejsem u příslušných jednání, a nemám tedy jen zprostředkované informace. Ale jedno je jisté: hnutí ANO volby v Praze vyhrálo a řešení má podle mě tento fakt logicky odrážet.*“ (MF, 11. 11., str. 2)

5.3

Miloslav Ludvík, šéf Pražské ČSSD, „*Je to skvělý aktivista, ale vůbec není schopen řídit svěřený úsek.*“ (MF, 11. 11., str. 2)

5.4

Petr Gazdík, místopředseda Sněmovny (STAN), „*Nacházíme se na rozcestí, Blízký východ vysychá. Já bych byl rád, kdyby se to takhle banálně podařilo panu ministrovi Chovancovi vyřešit, ale asi nás čeká mnohem větší migrační vlna. Evropa se musí stmelit.*“ (MF, 11. 11., str. 4)

5.5

Jaromír Dušek, náměstek Pardubického hejtmána, „*Jen poukazují na to, že pokud běženci přešli nelegálně přes tři země a skončili u nás, tak tady nemohou být legálně.*“ (MF, 11. 11., str. 4)

5.6

Miloslav Souška, Strana práv a občanů, „*Tohle není krize, ale válka. Proto by to nemělo být téma volební kampaně, ale celé společnosti.*“ (MF, 11. 11., str. 4)

5.7

Jaromír Dušek, náměstek Pardubického hejtmána, „*Už je využívají i tzv. mainstreamové strany, na uprchlíky se toho dnes hodně svádí.*“ (MF, 11. 11., str. 4)

5.8

Petr Vícha, senátor a primátor Bohumína, „*Celý vnitřek se propadl, ale statik říká, že to ještě není na demolici z úřední moci. Obec nabídla vlastníkovu odkup, ale ten si chce dům nechat.*“ (MF, 11. 11., str. 6)

5.9

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Pražské letiště by se mělo stát dopravním uzlem Číny do Evropy. Věřím, že již na jaře příštího roku naváže na linky Hainan Airlines nový projekt českého leteckého přepravce a společnosti China Eastern spojení mezi Prahou a ekonomickým centrem Asie Šanghají.*“ (MF, 11. 11., str. 7)

5.10

ministr obchodu a průmyslu Jan Mládek (ČSSD), „*Jsmo rádi, že se podařilo přitáhnout čínské investory skupiny CEFC. Nicméně do budoucna bychom byli ještě raději, kdyby čínské firmy investovaly do výstavby nových závodů v Česku.*“ (MF, 11. 11., str. 7)

5.11

Robert Kaliňák, slovenský ministr vnitra, „*Kdyby Česko v příštích letech poskočilo o 20 procent kupředu a my jen o 19, tak by mi to vůbec nevadilo.*“ (MF, 11. 11., str. 8)

5.12

Fico, slovenský premiér, „*Stát lépe hospodaří, vybírá lépe daně a my chceme, aby to pocítili i obyčejní lidé.*“ (MF, 11. 11., str. 8)

5.13

Jan Michálek, předseda OPAT, „*Výběr kandidáta probíhá a nominaci pana Chaloupka nemohu vyloučit. Byl by to zajímavý kandidát.*“ (MF, 11. 11., str. 15)

5.14

Robert Pelikán, ministr spravedlnosti (ANO), „*Otázka je, jestli vládní letka je určena k přepravě ústavních činitelů nebo novinářů. Já myslím, že to první, ale zdá se, že to druhé. Spíš si asi chtěl vyhradit novináře pro sebe.*“ (MF, 12. 11., str. 2)

5.15

Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, „*Co řekl pan Babiš, je spekulativní, o vyjednávání rozhoduje krajský výbor a ten, pokud vím, své stanovisko dosud nezměnilo. Nakonec my máme spoustu jiných partnerů k jednání.*“ (MF, 12. 11., str. 2)

5.16

Andrej Babiš, (ANO) ministr financí, „*Ty komentáře, proč jsme nechtěli jednat s TOP 09, byly založené na vyjádření TOP 09, že si počká, než se náš klub rozpadne, a potom bude s námi jednat, což je absurdní.*“ (MF, 12. 11., str. 2)

5.17

Martin Stropnický, ministr obrany, „*Scházím se s předsedy všech oblastních organizací a vedu i jiná jednání. Takže ano, pracuji přirozeně na tom, aby má kandidatura podporu měla.*“ (MF, 12. 11., str. 2)

5.18

Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, „*S Ladislavem Špačkem se známe už od jeho působení na Hradě. Etiketa je podle mě důležitá, protože její znalost zvyšuje vaši konkurenceschopnost.*“ (MF, 12. 11., str. 6)

5.19

Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, „*I když jsem dal tomu mladíkovi facku, byl jsem při tom vhodně oblečen.*“ (MF, 12. 11., str. 6)

5.20

Péter Szijjártó, šéf maďarské diplomacie, „*Dublinský systém je mrtvý.*“ (MF, 12. 11., str. 9)

5.21

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Německo chce prosazovat postup na základě Evropských dohod, o který se Česko snaží dlouhodobě.*“ (MF, 12. 11., str. 9)

5.22

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Pokud nedošlo a nedochází k důsledné registraci uprchlíků v okamžiku, kdy vstupují do Evropské unie, tak Německo bude mít těžko dostatečnou oporu pro to, aby to mohlo realizovat.*“ (MF, 12. 11., str. 9)

5.23

Benjamin Netanjahu, izraelský premiér, „*Izraelská ekonomika je silná a ustojí to, ale budou postiženy Palestinci, kteří pracují v Izraelských továrnách. EU by se měla stydět.*“ (MF, 12. 11., str. 9)

5.24

Miloš Zeman, prezident, „*Mají naopak souvislost s hrozbou teroristického útoku, před kterým mě varovala BIS.*“ (MF, 16. 11., str. 7)

5.25

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), „*Ted' je to na předsedovi, primátorce a předsedovi klubu, jak budou fungovat a jak vyjednejí koalici, nebo se rozhodnou jít do opozice.*“ (MF, 16. 11., str. 11)

5.27

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), „*Kdo je paní Kleslová? Ona přece odešla a je jen členkou hnutí. Není ani můj soupeř. Jednou někdo napsal, že je moje pravá ruka, ale já mám jednu pravou ruku a to je ta moje.*“ (MF, 16. 11., str. 11)

5.28

Bohuslav Sobotka, premiér, „*S migrační vlnou přichází do Evropy stín války a na strachu lidí parazitují populisté. Hněv lidí se nesmí obrátit proti uprchlíkům.*“ (MF, 18. 11., str. 1)

5.29

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Je nutné si uvědomit, že vraždili dobře organizovaní islamističtí radikálové. Náš hněv se musí obrátit proti nim, nikoliv proti uprchlíkům, které z jejich domovů často vyhnalo právě náboženské či etnické násilí, šířené úplně stejnými vraždicími fanatiky.*“ (MF, 18. 11., str. 1)

5.30

Miloš Zeman, prezident, „*Tento národ není xenofóbní. V této zemi žije více než půl milionu cizinců a nejsou s nimi žádné problémy.*“ (MF, 18. 11., str. 1)

5.31

Miloš Zeman, prezident, dodal „*Není to kultura vrahů a náboženské nenávisti.*“ (MF, 18. 11., str. 1)

5.32

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu, „*Rozumím požadavkům občanů na bezpečnost, je potřeba, aby Evropa bránila vnější hranice Schengenu, ale uvnitř umožnila volný pohyb.*“, „*Uprchlíká krize ohrožuje Schengen a volný pohyb zboží. I kdyby to v první fázi mělo znamenat jen kontroly lidí, tak to přinese zdržování na hranicích. Celá řada firem potřebuje přechody přejíždět plynule, a ne tam stát tři až pět hodin. Už samotné kontroly lidí by tak určitě měly negativní dopad na českou ekonomiku.*“ (MF, 18. 11., str. 3)

5.33

Miloš Zeman, prezident, „*Velká většina migrantů jsou mladí, dobře živení muži a já se ptám, proč nebojují za svobodu své země proti Islámskému státu.*“ (MF, 18. 11., str. 4)

5.34

Miloš Zeman, prezident, „*Opačný názor nesmí být umlčován a označován různými nálepkami, nebo dokonce nadávkami jako extremisté, xenofobové, islamofobové, rasisté nebo fašisté.*“ (MF, 18. 11., str. 4)

5.35

Jiří Dienstbier, ministr pro lidská práva, „*Stoupl si na podium vedle výkvětu současné extrémistické scény a sdělil svému národu, že fašismus nemá nazývat fašismem, islamofobii islamobobii, rasismus rasizmem a xenobobii xenofobii.*“ (MF, 19. 11., str. 4)

5.36

Andrej Babiš, ministr financí, „*Když nebude ihned uzavřena (schengenská hranice), rozpadne se schengenský prostor, bude ohrožena Evropská unie a lidé vezmou spravedlnost do vlastních rukou.*“ (MF, 18. 11., str. 4)

5.37

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Odmítám, abychom 26 let po revoluci ztratili odvahu být demokraty. Strach a panika nesmějí ovládnout naši mysl a naše srdce.*“ (MF, 18. 11., str. 4)

5.38

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu (ČSSD), „*Řada lidí má pocit, že paní Vitásková je hrdinka a že pokud neoblíbené dotace solárníkům nedá, tak ušetří. Kdyby to bylo takto jednoduché, radostně bych podepsal, že to dělá správně. Provozovatelé obnovitelných zdrojů však mají na podporu nárok, a pokud paní Vitásková cenové rozhodnutí nepodepíše, tak podporu vysoudí.*“ (MF, 18. 11., str. 10)

5.39

Václav Šlajs, hejtman (ČSSD), „*Rozpočet bude snad poprvé podle mého gusta. Daňové příjmy kraje se zvýší o zhruba 400 miliónů korun, je to dáno především tím, že se mění zákon o rozpočtovém určení daní a výnos daně z přidané hodnoty i daně od zaměstnanců se vrací na původní hodnotu.*“ (MF, 18. 11., str. 16)

5.40

Václav Šlajs, hejtman (ČSSD), „*Kraj je bude moci využít v roce 2017 na spolufinancování projektů podpořených v novém plánovacím období EU.*“ (MF, 18. 11., str. 16)

5.41

Francois Hollande, francouzský prezident, „*Jsmo ve válce proti terorismu džihádistů, který ohrožuje celý svět.*“ (MF, 19. 11., str. 1)

5.42

Robert Pelikán, ministr spravedlnosti, „*Pokud máme v Listině základních práv a svobod zakotvenou svobodu vyznání, tak snad ta svoboda vyznání se týká i jednoho ze čtyř největších náboženství na světě - islámu. Doufám, že islám nebudeme ze svobody vyznání vylučovat.*“ (MF, 19. 11., str. 4)

5.43

Helena Langšádová, poslankyně, „*Půjde o křesťanskou kapli, ale budou tam i židovské prvky. Protože naše civilizace stojí na judaisticko-křesťanských kořenech.*“ (MF, 19. 11., str. 5)

5.44

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu (ČSSD), „*Paní Vitásková cenové rozhodnutí vydala v minulých letech i přesto, že notifikace chyběla. Najednou jí to však vadí.*“ (MF, 19. 11., str. 7)

5.45

Martin Zrzavecký, primátor (ČSSD), „*Protože my nejsme ti, kteří o tom rozhodují. Požádali jsme Veolii, aby od 1. ledna tito lidé seděli v těch orgánech, ale až následně můžeme měnit stanovy a případně změnit dosavadní systém. V lednu, v únoru přijde na přetřes aktualizace stanov.*“ (MF, 19. 11., str. 14)

5.46

Marek Ženišek, (TOP 09) šéf expertního týmu pro zahraniční politiku, „*Mohlo to vypadat, že se od Karla něčemu učím, ale vyplývá to z toho, že vedu expertní komisi TOP 09 pro zahraniční politiku.*“ (MF, 20. 11., str. 2)

5.47

Marek Ženišek, (TOP 09) šéf expertního týmu pro zahraniční politiku, „*Přál bych to každému zažít. Žádná teorie mezinárodních vztahů vás nenaučí to, co všechno umí Karel Schwarzenberg. Ať přijede do Španělska, Německa nebo Řecka, tak ho tam znají. On vám poví, jak se budou kteří představitelé chovat, všechno díky svým obrovským znalostem z minulosti ví.*“ (MF, 20. 11., str. 2)

5.48

Ministerstvo životního prostředí, „*Poplatky za vypouštění odpadních vod mají kromě motivační a informační funkce i významnou fiskální funkci.*“, „*Vzhledem k inflaci se poplatky dlouho neměnily, stejně tak i motivace, aby majitelé a provozovatelé čistíren investovali do jejich dalšího vylepšení.*“ (MF, 23. 11., str. 1)

5.49

Jeden ze členů ODS, „*Za současné vedení se nestydíme, ale je to nuda. Petr Fiala je fajn, ale potřeboval by k sobě dvě, tři rozbušky (nějaké rozehrávače). Jinak je to moc profesorské, jsme příliš sterilní. Politika je přece někdy také zábava.*“ + Petr Fiala, místopředseda ODS, „*Mě nikdo nenaučí štěkat jako zlého psa, protože mi to není vlastní.*“ (MF, 23. 11., str. 2)

5.50

Petr Fiala, místopředseda ODS, „*Já jsem zcela vědomě a záměrně ale i svou povahou takový ten kultivovaný politik západního střihu, což je má obrovská výhoda dlouhodobá. Ale samozřejmě v mediální politické debatě, jaká je dnes, nemusí krátkodobě zasahovat všechny vrstvy.*“ (MF, 23. 11., str. 2)

5.51

Jeroným Tejc, předseda sněmovního podvýboru pro ústavu, „*Některá rozhodnutí parlamentu v otázce vyslání misí mohou být na hraně ústavy. Týká se to zapojení našich vojáků do Sil rychlé reakce NATO či bojových uskupení EU. Parlament schvaluje délku zapojení a počet vyslaných vojáků. Nemá však, tak jako u jiných vyslání, povědomost o místě či cíli případné operace. Je to z povahy fungování nadnárodních organizací logické, nicméně naráží to na naše právo.*“ (MF, 23. 11., str. 4)

5.52

Jiří Junek, poslanec (KDU-ČSL), „*Obcházet a přesvědčovat nikoho nebudu. V každé straně se najdou odpůrci i příznivci, uvidíme, jak to dopadne.*“ (MF, 24. 11., str. 2)

5.53

Hynek Brom, místopředseda úřadu, „*Samotné cenové rozhodnutí (to jest vypsání podpory ze strany ERÚ) nemusí být porušení zákona. Nicméně právní jistotu lze mít až po vyjednání Evropské komice.*“ (MF, 24. 11., str. 6)

5.54

Martin Stropnický, ministr obrany (ANO) „*On je mistr v tom, jak se prodat. Kdykoli se na vládě otevře diskuze o uprchlících a vyjde z toho nějaký návrh, Chovanec je první, který to prezentuje na veřejnosti.*“ (MF, 25. 11., str. 2)

5.55

Milan Chovanec, ministr vnitra, „*Není možné, aby tady bylo jediné téma migrace. Je potřeba řešit důchody, podporu mladých rodin, zvedat levicová témata a tlačit to, co od nás lidé očekávají a chtějí.*“, „*Předpokládám, že na začátku příštího roku bychom měli přijít s nějakým ofenzivním plánem podpory rodiny. Pokud chceme doplnit naši civilizaci a český národ, potřebujeme prostě děti.*“, „*Je to téma, které by mělo rezonovat společnosti a rezonovat desítky let.*“, „*Jestli potřebujete na zachování civilizace 2,13 dítěte na rodinu a Česká republika má 1,4, buď přijmeme s klidným svědomím fakt, že vymřeme nebo s tím budeme schopni něco udělat*“ (MF, 25. 11., str. 2)

5.56

Vladimír Putin, prezident Ruska, „*Je to bodnutí do zad způsobené přísluhovači terorizmu.*“ (MF, 25. 11., str. 8)

Příloha 6: Soubor jazykových dokladů z Hospodářských novin

6.1

David Cameron, britský premiér, „*Abychom snížili počet migrantů z EU, musíme snižovat aktivitu našeho sociálního systému.*“ (HN, č. 218, 11. 11., str. 1)

6.2

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Zvlášť jedna věc v téhle smutné souvislosti bije do očí.*“, „*Rozsáhlé investice největšího čínského investora ve střední a východní Evropě, šanghajské finanční a energetické korporace CEFC.*“ (HN, č. 218, 11. 11., str. 3)

6.3

Adriana Krmáčová, primátorka, „*Ano, měla jsem koalici udržet. Ale potom, co dělala Trojkoalice ve čtvrtek, už to nebylo možné. Spolupráce fungovala.*“ komentoval Petr Dolínek, radní (ČSSD), „*Pan Kalousek tady nemá ani volební právo a pan Babiš bydlí v Průhonicích. Ať se realizují ve svých obcích a na státní úrovni. ANO a TOP 09 by si měli uvědomit, že je volí Pražané, a emancipovat se.*“ (HN, č. 218, 11. 11., str. 4)

6.4

Dana Drábková, předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, „*Teprve se o tom bavíme. Jako možnou variantu vidím, že bych byla na krajské kandidátce, ale nikoliv na prvním místě. Tam musí být jen ten, kdo skutečně usiluje o hejtmanský post.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 3)

6.5

Richard Brabec, ministr životního prostředí (ANO), „*Naše preference jsou fajn, ale já jsem spíš nespokojen, protože se nám nedaří nacházet tolik nových kvalitních lidí.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 3)

6.6

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu, „*Sorty zákazníků stejně existují, závisí to na právním systému, funkčnosti té které země a tak dále. A jestli to je precedent? Je to takový nezávazný precedent. Bud' si z toho něco soudce vezme, nebo ne.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str.3)

6.7

Andrej Kiska, Slovenský prezident, „*NATO není zimní kabát, který si můžeme obléknout, když je nám chladno, a zapomenout na něj, jakmile přijde jaro.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 4)

6.8

Ondřej Závodský, náměstek ministra financí, „*Stihnout se to ještě dá. Případně mohou od ledna 2017 běžet nějaké základní funkce a systém se bude postupně doplňovat.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 4)

6.9

Bohuslav Sobotka, předseda české vlády, „*Musíme je přesvědčit, aby zůstali ve svém regionu, neodcházeli do Evropy a nestali se kořistí obchodníků s lidmi.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 5)

6.10

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Na to, co udělat proti převaděčům lidí. Aby se třeba zpřísnila legislativa, která je zaměřena proti nim. Nejenom v Evropě, ale i v Afrických zemích.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 5)

6.11

Vladimír Putin, prezident Ruska, „*Vytvoření moderní armády, vybavené nejnovějšími zbraněmi a vojenskou technikou, zůstává jednou z priorit výstavby ozbrojených sil. A upřímně řečeno, vždy tomu tak bylo.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 7)

6.12

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Můžeme si vybírat, s kým budeme v Africe jednat. Musíme jednat se všemi. Africké státy si jistě uvědomují, že migrace pro ně ani do budoucna není příjemná. Odcházejí jim elity.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 8)

6.13

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), „*Já si myslím, že hnutí ANO funguje, hlavně probíhá očista od lidí, kteří slibovali, že budou prosazovat náš program a etický kodex, a pokud zjišťujeme, že to nedělají, tak se jich zbavujeme.*“ (HN, č. 219, 12. 11., str. 8)

6.14

Jiří Dienstbier, ministr pro lidská práva, „Z přímých rozhovorů v zařízení v Bělé vím, že situace byla napjatá. Uprchlíci nevěděli, na jak dlouho byli zadrženi. Nejdřív dostali nějaké rozhodnutí, pak zase jiné. Nejistota, co s nimi dál bude, přirozeně vyvolává obavy a napětí." (HN, č. 219, 12. 11., str. 9)

6.15

Jan Kříž, náměstek ministerstva životního prostředí, „Od firem máme signály, že by na zvýhodněné úvěry slyšely, protože trh jim nabízí přísnější podmínky, než bychom nabízeli my. A je potřeba aby tady vznikla i nová zařízení na recyklaci a třídění odpadů." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 4)

6.16

Richard Brabec, ministr životního prostředí (ANO), „Půjčky odrážejí naši vizi, transformaci Státního fondu životního prostředí směrem od ryze dotačního administrátora blíže k bankovnímu ústavu." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 4)

6.17

Ewa Kopaczová, odstupující polská premiérka, „Nezapomínáme na žádný váš slib. Jestli nás nová vláda zavede ze Západu na Východ, budeme mít připravenou mapu pro návrat do normalnosti." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 5)

6.18

Miroslav Lajčák, slovenský ministr zahraničí, „Všem je jasné, že bez Turecka migrační krizi nevyřešíme, a tak víme, co Ankara za spolupráci považuje. Nejsme to ale my, kdo nechce otevírat další kapitoly přístupových hovorů s Tureckem, nejsme to my, kteří jim nechceme garantovat bezvízový přístup." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 6)

6.19

Miroslav Lajčák, slovenský ministr zahraničí, „Proč nezakládáme naše rozhodnutí v migrační krizi na zdravém rozumu raději než na zbožných přáních, nebo lépe řečeno politické korektnosti." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 6)

6.20

Wolfgang Schauble, německý ministr financí, „Uprchlická vlna je jako lavina. Zda už jsme ve stádiu, kdy lavina dorazila dolů do údolí, nebo jestli jsme ve stádiu na horním konci svahu, to nevím." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 8)

6.21

Bohuslav Sobotka, premiér, „Potřebujeme, aby Turecko začalo jednat. Má nástroje, aby začalo lépe řídit migraci. Pokud budeme Turecku poskytovat větší pomoc, chceme, aby došlo ke konkrétním krokům, které zpomalí migrační tlak." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 8)

6.22

Zdeněk Ondráček, poslanec KSČM, „Jste mistr slova. Dokážete mluvit dlouho a dlouho, přecházet z tématu do tématu a v podstatě neříct vůbec nic." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 9)

6.23

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), „Právě v Kalouskově super ekotendru mohla ta vítězná firma vydělat 20–30 miliard na úkor státu. Dnes můžeme prohlásit, že to umíme zhruba na polovinu." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 13)

6.24

Miroslav Kalousek, exministr financí, „Několik oligarchů by vydělalo víc peněz.", „Pokud v následujících dvou letech pan ministr nenavrhuje navýšení garantované sanace na vládě, tak se omluvím." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 13)

6.25

Ondřej Závodský, náměstek ministra financí, „Dnes jsme ve veřejných zakázkách na ceně okolo 30 procent dříve odhadovaných nákladů. Pokud by se postupovalo dříve takto, ušetřili bychom 6–7 miliard korun." (HN, č. 220, 13.–15. 11., str. 13)

6.26

Bohuslav Sobotka, premiér, „*V tuto chvíli nemáme žádné informace o tom, že by České republice hrozilo nějaké konkrétní nebezpečí v souvislosti s teroristickými útoky v Paříži.*“ (HN, č. 221, 16. 11., str. 5)

6.27

Petr Fiala, předseda ODS, „*Vláda má naši plnou podporu v krocích, které posilují naši bezprostřední bezpečnost, očekávám však, že se začne vážně zabývat dlouhodobými výzvami, které páteční eskalace teroristického násilí přináší.*“ (HN, č. 221, 16. 11., str. 5)

6.28

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Musíme společně s lidry EU zesílit tlak na ochranu vnější hranice Evropské unie. Pro udržení bezpečnosti v Evropě je nutné dostat migrační toky pod kontrolu.*“ (HN, č. 221, 16. 11., str. 5)

6.29

Miloš Zeman, prezident, „*Proti mezinárodnímu terorismu se nebojuje protesty ani demonstracemi, boj proti mezinárodnímu terorismu vyžaduje koordinovanou mezinárodní ozbrojenou akci.*“ (HN, č. 221, 16. 11., str. 5)

6.30

Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09, „*Kdybychom podlehli strachu, byli bychom slabší a odporný útok na lidské životy by slavil úspěch.*“ (HN, č. 221, 16. 11., str. 5)

6.31

Bernard Cazeneuve, francouzský ministr vnitra, „*Opakovaně jsme občany varovali, že riziko útoků je extrémně vysoké. Počet zaměstnanců stoupl o 1500, do tajných služeb jsme investovali zhruba 233 milionů eur.*“ (HN, č. 222, 18. 11., str. 5)

6.32

Vladimír Putin, ruský prezident, „*Bojové operace našeho letectva v Sýrii budou prodlouženy na neurčito. Naši protivníci musí pochopit, že odplata je nemine.*“ (HN, č. 222, 18. 11., str. 5)

6.33

Džamal Ikazban, belgický poslanec, „*Není to náboženství, ale žádné vyhlídky na lepší budoucnost, které jsou hlavní motivací radikalizace.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 3)

6.34

Petr Fiala, předseda ODS, „*Vyhledat a zničit, to je účinná strategie vůči islámskému terorismu. Francouzská policie jedná, podobně musí konat evropské státy.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 4)

6.35

Hans-Georg Maassen, předseda Spolkového úřadu pro ochranu ústavy (BfV), „*Už delší dobu upozorňujeme, že pokud IS bude moc v Německu uskutečnit teroristický útok, udělá to.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 5)

6.36

Martin Stropnický, ministr obrany (ANO), „*Ve čtvrtek z Pardubic odlétá náklad 10 milionů kusů nábojů a 5 tisíc ručních granátů do Iráku. Náš dar podpoří tamní ozbrojené složky v boji proti IS.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 5)

6.37

Milan Chovanec, ministr vnitra (ČSSD), „*Pokud je ta šibenice provázena nějakými nenávisnými projevy nebo hesly, tak je to de facto trestný čin.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 5)

6.38

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), „*Podle statistik OECD máme čtyři lékaře na tisíc obyvatel, což je mnohem víc, než mají jiné státy.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 6)

6.39

Jiří Dienstbier, ministr pro lidská práva, „*Já jsem si nikdy neuměl představit, že hlava tohoto státu bude podporovat extremistické pozice, bude takovýmto způsobem rozdělovat, rozeštvávat společnost a především strašit lidi.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 10)

6.40

Jaroslav Tvrdlík, šéf kampaně ČSSD, „*Už neležím na zádech, už lezu po čtyřech a snad se brzy postavím na nohy.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 10)

6.41

Hamáček, předseda Poslanecké sněmovny, „*Ukazuje se, že ty firmy - i když zatím investice nejsou zásadní - mají hotové projekty, které jsou referenční, a za prvními investory už míří další, kteří vidí, že to funguje. Během roku dvou uvidíme docela zásadní čínské investice. Ale jsou odvětví, na která je potřeba koukat i optikou národní bezpečnosti, i když zatím nemám zprávy, že by ty investice směřovaly do citlivých oblastí.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 11)

6.42

Dan Ťok, ministr dopravy, „*Stát nemůže být dojná kráva.*“ (HN, č. 223, 19. 11., str. 16)

6.43

Bohuslav Sobotka, premiér, „*V zásadě legitimizuje šíření xenofobie a nenávisti v naprosto extrémní podobě. To by demokratický prezident dělat neměl.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 1)

6.44

Marek Černoch, místopředseda hnutí Úsvit, „*Nenechme si vzít naši pravdu a stůjme za naším prezidentem.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 1)

6.45

Jaroslav Foldyna, poslanec ČSSD, „*Chodím tradičně na akce na podporu prezidenta, ale tentokrát jsem potkal zfanatizované lidi, které jsem tam doposud nikdy neviděl.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 1)

6.46

Jaroslav Foldyna, poslanec ČSSD, „*Vystoupení Miloše Zemana se zástupci nacionalistických a fašizujících tendencí, skrývajících se za pláštíkem boje proti islámu, nás nemile zaskočilo.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 1)

6.47

Francois Hollande, „*Nejsme ve válce civilizací, protože tito vrazi žádnou nepředstavují. Jsme ve válce s džihádistickým terorismem.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 2)

6.48

Jan Wolf, Trojkoalice, „*Když najdeme potřebný počet hlasů, máme zájem spolupracovat s TOP 09 a ODS v radě.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 4)

6.49

Jiří Nouza, kandidát TOP 09, „*Nejsme připraveni na menšinovou radu. Každá strana by si měla sednout do rady a nést odpovědnost.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 4)

6.50

Iain Levine, zástupce Mezinárodní organizace na ochranu lidských práv, „*Zasít strach z uprchlíků je přesně ten druh reakce, o který skupiny jako Islámský stát usilují.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 7)

6.51

Martin Janeček, šéf Finanční správy, „*Daňová správa se nemůže rozhodnout, že to teď uděláme u této firmy a něco o ní řekneme. Budou muset být splněna daná kritéria.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 9)

6.52

Martin Janeček, šéf Finanční správy, „*Boj o tuto změnu ale nebude malý. Daňoví ilumináti brání tomu, aby se takové věci rozkrývaly, pracují proti nám.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 9)

6.53

Andrej Babiš, ministr financí, „*Chci zveřejňovat ty, kteří nás podvádějí a okrádají o DPH a spotřební daň.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 9)

6.54

Werner Faymann, rakouský kancléř, „*Stále se ozývá volání po nějakých jednoduchých řešeních, která bychom měli uplatnit na naší hranici.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 11)

6.55

Martin Kolovratník, místopředseda výboru (ANO), „*Bylo to dlouho diskutováno v poslaneckém klubu a převažuje názor, že jsme liberální hnutí.*“ (HN, č. 224, 20.–22. 11., str. 11)

6.56

John McCain, americký senátor, „*Bude to klíč, dostupný jen soudním rozhodnutím. Ale nemůžeme dopustit, aby nábor, komunikace a vyzbrojování teroristů probíhaly v tajnosti.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 2)

6.57

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Tím, že vystoupil na Albertově s lidmi, s nimiž stál na pódiu, pro publikum, které se tam shromáždilo, v zásadě legitimizoval šíření xenofobie a nenávisti.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 3)

6.58

Tomáš Prouza, eurotajemník, „*Poslední události už nejsou jen výkřiky pár podivných neuspokojených hmyzoznalců a politických zombií.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 3)

6.59

Roman Váňa, poslanec, „*Nemáme. Jsou prostě chvíle, kdy už není možné mlčet, a je nutné říct, že císař nemá nové šaty.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 3)

6.60

Jan Mládek, ministr průmyslu, „*Ministerstvo průmyslu a obchodu je šokováno zcela nepředvídatelným jednáním a účelovými vyjádřeními Energetického regulačního úřadu.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 6)

6.61

Martin Schulz, předseda Evropského parlamentu, „*Není možné odmítnout kvóty a zároveň přijímat dotace z Evropské unie.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 7)

6.62

Jiří Šedivý, velvyslanec České republiky, „*Byl bych opatrný s používáním slova válka, které má celou řadu právních implikací. Situace je ale zcela jistě velice vážná.*“ (HN, č. 225, 23. 11., str. 8)

6.63

Jaroslava Jermanová, místopředsedkyně sněmovny (ANO), „*Ta válka mezi premiérem a prezidentem se mi nelíbí, protože bychom v tuhle chvíli měli všichni táhnout za jeden provaz.*“ (HN, č. 226, 24. 11., str. 3)

6.64

Bohuslav Sobotka, premiér, „*Je to posílení infrastruktury, která může propojit Čínu a Česko, ať už jde o podnikání či turistický ruch, o kontakty mezi občany nebo našimi institucemi.*“ (HN, č. 226, 24. 11., str. 3)

6.65

Věslav Michalík, starosta Dolních Břežan u Prahy a šéf hnutí STAN, „*V kraji je 1142 obcí a pouze v jedné dvacetině z nich vládne ČSSD nebo KSČM. Když se jedná o přísun peněz z krajského rozpočtu, je to zcela opačně. To není náhoda. To je důkaz klientelismu.*“ (HN, č. 226, 24. 11., str. 9)

6.66

Andrej Babiš, ministr financí (ANO), „*Praha měla strašně moc korupčních afér, takže tady dělat ty koalice je relativně obtížné. Jsou to koalice a o jeden hlas, jsou tam různé zájmy.*“ (HN, č. 226, 24. 11., str. 8)

6.67

Jan Mládek, ministr průmyslu a obchodu, „*Pro Česko není tranzit přes Ukrajinu fatální. V případě potřeby jsme schopni dovést ruský plyn Nord Streamem.*“ (HN, č. 226, 24. 11., str. 13)